

Pla integral
de suport
a la família
2012-2016

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Pla integral
de suport
a la família
2012-2016

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

© Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Secretaria de Família

1a edició electrònica: desembre de 2013

Disseny i maquetació: 9.disseny s.l.
Dipòsit legal: B. 28448-2013

PRESENTACIÓ	5
1 PREÀMBUL	7
2 EVOLUCIÓ DE LES TENDÈNCIES SOCIODEMOGRÀFIQUES EN L'ÀMBIT DE LA FAMÍLIA	9
2.1 Composició de les llars catalanes	9
2.2 Les famílies catalanes	12
2.2.1 Factors demogràfics	13
2.2.2 Factors relacionals	19
3 PANORÀMICA DE LES POLÍTIQUES FAMILIARS AL MÓN	23
3.1 Polítiques familiars a diferents països	23
3.1.1 Polítiques de llarg recorregut	23
3.1.2 Noves polítiques familiars	25
3.1.3 Polítiques de suport a la implicació paterna en la cura dels fills i filles	25
3.2 Polítiques familiars a l'Estat espanyol	26
4 LES POLÍTIQUES DE SUPORT A LA FAMÍLIA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA	29
4.1 Polítiques familiars	29
4.1.1 El Pla integral de suport a les famílies (1993-2000)	29
4.1.2 L'etapa 2000-2010	30
4.2 Accions realitzades de suport i atenció a les famílies	32
4.2.1 Prestacions i ajuts econòmics	32
4.2.2 Desgravacions i beneficis fiscals	33
4.2.3 Programes i serveis	34
5 GRANS REPTES DE PAÍS	37
6 EL PLA INTEGRAL DE SUPORT A LA FAMÍLIA	39
6.1 Concepte i bases de les polítiques familiars	40
6.2 Eixos estratègics del Pla	40
6.3 Instruments de coordinació	40
6.4 Instruments de participació i consulta	41
6.5 Instruments de gestió	42
6.6 Desplegament normatiu	42
6.7 Seguiment i avaluació	43
6.8 Eixos, reptes, objectius i mesures	43

ssssssss

uuuuuuuu

ooooooo

oooooooo

PRESENTACIÓ

Em plau presentar-vos el Pla integral de suport a la família 2012-2016, un compromís del Departament de Benestar Social i Família posposat al 2013 per l'avançament de les últimes eleccions autonòmiques i que té com a màxim objectiu esdevenir un full de ruta que permeti millores concretes, realistes amb l'entorn i l'escenari actual, que es tradueixin en la creació de més nuclis familiars i la millora del benestar de les famílies catalanes.

El document és una de les mesures incloses en el Pla del Govern 2013-2016 que va presentar el president Artur Mas l'11 de juny de 2013. S'emmarca en el segon eix Cohesió social i serveis d'interès públic, al costat d'altres iniciatives igualment importants i estratègiques per al col·lectiu que ens ocupa com el Pacte per a la infància a Catalunya, el Pacte per a la lluita contra la pobresa i per la inclusió social o el Pla del dret a l'habitatge, per esmentar només tres exemples.

El Pla integral és una mostra de la voluntat inequívoca i perseverant del Govern per desenvolupar i millorar les polítiques públiques que tenen a veure amb les famílies, directament o indirectament, malgrat les dificultats a les quals hem de fer front i que són conegudes per tothom. La família és un pilar fonamental de la nostra societat i en les circumstàncies actuals, lluny d'afeblir-se, ha reforçat el seu paper cohesionador i solidari entre els seus membres d'una forma intergeneracional.

Precisament perquè aquest Govern creu en les famílies i aposta pel seu bé, hem redactat aquest Pla amb el consens i la implicació de tots els departaments, ja que és un àmbit especialment transversal que depassa les competències estrictes de Benestar Social i Família i que canalitzem a través de la Secretaria de Família. Tal com es manifesta en el cinquè apartat, Catalunya ha de fer front a quatre grans reptes per capgirar les tendències actuals que posen en dubte l'estabilitat de les nostres famílies: la caiguda de la fecunditat, la implicació paterna en la cura dels fills i filles, la qualitat de vida des del punt de vista material i relacional, i l'equilibri entre solidaritat familiar i intervenció pública.

El Pla té molt en compte les famílies nombroses i les famílies monoparentals per les seves necessitats específiques, sense perdre de vista les altres realitats que trobem a les llars catalanes. A diferència d'altres països, Catalunya ha estat històricament una societat molt familiarista, un llegat que ens defineix, ens enorgulleix i ens ofereix un patrimoni i un enorme potencial de recursos, però que cal reforçar i protegir davant la individualització creixent de les societats modernes.

Neus Munté i Fernández
Consellera de Benestar Social i Família

1. PREÀMBUL

En aquest document es presenta el Pla integral de suport a la família de la Generalitat de Catalunya per al període 2012-2016. El Pla dóna compliment als compromisos recollits en el Pla de Govern i està emmarcat en l'article 166.4 de l'Estatut d'autonomia, que estableix que correspon a la Generalitat la competència exclusiva en matèria de promoció de les famílies.

Per a la seva elaboració s'han tingut en compte les experiències de tots els departaments de la Generalitat en l'aplicació i el desenvolupament de la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies, així com en l'aplicació del primer Pla de suport a la família aprovat l'any 1993. Els documents de preparació del Pla s'han presentat a la Comissió Interdepartamental de Suport a la Família i a l'Observatori Català de la Família, òrgan format per representants de la societat civil i experts en matèria de família.

La família és una institució que evoluciona permanentment. Les realitats modifiquen les societats i també la forma i les funcions de la família. Però la família continua tenint la missió de facilitar les relacions primàries de les persones, de possibilitar la realització personal, la dimensió afectiva i emocional, de socialitzar els seus membres i preparar-los per a la seva inserció en la societat i de transmetre valors i pautes de comportament. En definitiva, exerceix una funció educadora.

Els canvis socials de les darreres èpoques han comportat una sèrie de conseqüències en el model tradicional de família. De la família extensa s'ha passat a la família nuclear, a les famílies monoparentals i a les famílies reconstituïdes. Cal tenir en compte també que les funcions assignades segons el sexe es van modificant cap a la coresponsabilitat, les relacions conjugals es donen amb independència de l'orientació del sexe dels seus membres i les famílies estan formades per persones de diferents orígens culturals i ètnics. A més, demogràficament les conseqüències més importants dels canvis socials que afecten l'estructura familiar són la baixa taxa de natalitat i l'allargament de la vida.

La política familiar s'ha de concebre com una política transversal que afecta els altres àmbits sectorials. És necessari que les polítiques sectorials comparteixin uns mateixos criteris que estiguin implícits en el desenvolupament de les seves actuacions. Aquests criteris són els següents:

- Contribuir a la reducció progressiva de les dificultats per iniciar el projecte familiar i per tenir el nombre desitjat de fills i filles.
- Facilitar la conciliació de la vida familiar, personal i laboral.
- Contribuir a la coresponsabilitat dels homes i de les dones en l'àmbit familiar i, especialment, en la cura i l'educació dels fills i filles, així com en l'atenció dels membres familiars que es trobin en situació de dependència.
- Contribuir a l'acceptació social de les diverses formes de relació i diversitat familiar, i garantir el mateix tractament.
- Prevenir l'exclusió social de les famílies a causa de la manca de xarxa familiar o social, de malalties mentals, addiccions o altres situacions de vulnerabilitat, de diferències culturals o ètniques o de dificultats de conciliació.

Més enllà d'aquests criteris implícits en les polítiques sectorials, les polítiques de suport a la família han de promoure i tirar endavant polítiques explícites i concretes, no sols promovent determinats

ajuts econòmics o serveis, sinó també acompanyant les famílies durant tot el seu cicle de vida. Aquestes polítiques s'han de dirigir al conjunt de famílies, però especialment a les famílies amb característiques determinades, per raó de la seva situació econòmica (famílies vulnerables o en situació de pobresa), per raó de la seva composició (famílies nombroses i famílies monoparentals), per raó de l'edat i les característiques dels seus membres (menors d'edat, més grans de 65 anys, persones dependents o amb problemes de salut), o per raó de problemàtiques específiques (violència masclista en l'àmbit de la família, delinqüència juvenil, embaràs adolescent, etc.). Aquestes tipologies de famílies necessiten accions especialment dirigides a mitigar les conseqüències d'aquestes situacions.

És en aquest marc que el Pla integral de suport a la família proposa als diferents departaments de la Generalitat de Catalunya una sèrie de mesures perquè les desenvolupin. Algunes de les mesures són de continuïtat, d'altres són noves, fruit de l'experiència, de l'anàlisi dels dèficits existents, de les demandes ciutadanes i de les polítiques que s'estan portant a terme en altres països. Així, per exemple, el Pla preveu impulsar un nou marc legislatiu que doni resposta a les necessitats de les famílies nombroses, les de les famílies monoparentals i les de les famílies en situació de vulnerabilitat. També proposa la creació d'un certificat d'empresa socialment i familiarment responsable, la inclusió de la perspectiva familiar en les legislacions i les planificacions del Govern, i promou la realització de programes de formació de pares i mares en criança positiva.

El segon apartat del Pla fa una anàlisi de l'evolució de les tendències sociodemogràfiques en l'àmbit familiar en què es mostren els canvis de tendència dels darrers anys. També, seguint el model d'altres polítiques familiars, s'analitzen els factors de protecció que es troben en el si de la realitat familiar i que afecten el benestar dels seus membres. El tercer apartat fa una revisió de les polítiques familiars a diferents països, les desenvolupades pel Govern espanyol, les d'algunes comunitats autònomes i les dels ens locals catalans. El quart apartat exposa l'evolució de les polítiques desenvolupades a Catalunya des de l'any 1993, en què es va aprovar el primer Pla de suport a la família. El cinquè apartat assenyala els grans reptes que tenim com a país. A partir de l'anàlisi feta en els apartats anteriors, en el darrer apartat es defineixen el objectius, els instruments de seguiment i avaluació, i es detallen els reptes, els eixos, les mesures i les accions de la política de suport a la família que vol desenvolupar el Govern de la Generalitat per a l'etapa 2012-2016.

2. EVOLUCIÓ DE LES TENDÈNCIES SOCIODEMOGRÀFIQUES EN L'ÀMBIT DE LA FAMÍLIA

Amb aquest apartat es fa un repàs de les tendències sociodemogràfiques en l'àmbit de la família amb la voluntat de fer un diagnòstic de la situació de la família a Catalunya que permeti identificar els reptes a què ha de fer front el Pla.

2.1 Composició de les llars catalanes

Segons dades aportades per l'Enquesta demogràfica 2007, els 7,2 milions d'habitants residents a Catalunya viuen en 2,8 milions de llars, cosa que suposa una dimensió mitjana de 2,6 persones per llar.

Les llars majoritàries a Catalunya són els matrimonis o les parelles amb fills, amb 1,1 milions de llars, que representen el 39,2% del total. Les segueixen els matrimonis o les parelles sense fills amb un 28,0%, les llars unipersonals amb un 19,5%, els nuclis monoparentals amb un 8,7%, les llars compostes de més d'una persona que no formen un nucli familiar (3,1%) i, finalment, amb un 1,5%, les llars amb dos o més nuclis. Per acabar, els nuclis que compleixen els requisits de famílies nombroses són 66 milers de llars, que representen el 4,8% del total de nuclis familiars.

Composició de les llars segons tipus. Catalunya 1981-2007

	1981	%	1991	%	1996	%	2001	%	2007	%
Sense nucli	233.194	13,18	313.595	16,22	417.971	19,92	577.002	24,92	627.600	22,56
Unipersonals	174.713	9,88	262.719	13,99	363.115	17,31	484.624	20,93	541.800	19,47
Amb dues persones o més	58.481	3,31	50.876	2,63	54.856	2,61	92.378	3,99	85.800	3,08
Amb un nucli	1.475.575	83,41	1.569.013	81,17	1.629.186	77,66	1.686.799	72,84	2.114.000	75,98
Parella sense fills	353.882	20,00	403.689	20,88	442.970	21,11	519.040	22,41	779.900	28,03
Sense altres persones	304.898	17,24	365.379	18,90	405.886	19,35	461.010	19,91		
Amb altres persones	48.924	2,77	38.310	1,98	37.084	1,77	58.030	2,51		
Parella amb fills	1.008.585	57,02	1.007.266	52,11	989.144	47,15	948.348	40,95	1.091.100	39,22
Sense altres persones	853.178	48,23	829.455	46,53	895.892	42,70	855.205	36,93		
Amb altres persones	155.407	8,79	107.811	5,58	93.252	4,44	93.143	4,02		
Mares soles amb fills	92.611	5,24	131.227	6,79	156.185	7,44	177.068	7,65	206.600	7,43
Sense altres persones	73.949	4,18	113.139	5,85	139.447	6,65	147.180	6,36		
Amb altres persones	18.662	1,05	18.088	0,94	16.738	0,80	29.888	1,29		
Pares sols amb fills	20.557	1,16	26.831	1,39	40.887	1,95	42.343	1,83	36.400	1,31
Sense altres persones	14.473	0,82	22.728	1,18	36.890	1,76	32.637	1,41		
Amb altres persones	6.084	0,34	4.103	0,21	3.997	0,19	9.706	0,42		
Amb dos nuclis o més	60.389	3,40	50.436	2,61	50.798	2,42	52.055	2,25	40.700	1,46
TOTAL	1.768.958	100,00	1.933.044	100,00	2.097.965	100,00	2.315.856	100,00	2.782.300	100,00

Font: Idescat.

Més enllà de la composició de les llars catalanes, els elements que les caracteritzen són: una estructura envellida, noves formes de convivència i residència i població nouvinguda.

Les llars unipersonals

A Catalunya el percentatge de llars unipersonals respecte del total ha anat augmentant regularment des d'un 9,9% el 1981 fins a arribar a assolir un 19,5% el 2007, on resideix el 6,8% de la població.

El perfil predominant de les persones que viuen soles a Catalunya és femení i més gran de 65 anys. El 60,6% de les persones solitàries són dones i gairebé un terç (el 32,8%) és més gran de 65 anys. Cal destacar també el 18,5% de residència en solitari masculina entre els 30 i els 50 anys.¹

Les llars sense nucli

Les llars sense nucli són aquelles unitats residencials formades per persones que resideixen sota un mateix sostre sense tenir una relació d'aliança o filiació. Amb aquesta tipologia es pot agrupar una gran diversitat de formes de convivència: habitatges d'estudiants o amics que comparteixen residència, familiars que no formen nucli (oncles o ties, nebots/odes, avis/àvies, néts/nétes, germans/anes...), persona o persones amb servei intern, etc.

Les llars sense nucli a Catalunya l'any 2007 representen una proporció petita, el 3%, on resideix el 3,21% de la població, que es caracteritza per ser masculina en edats joves i adultes, i femenina en edats avançades.

Llar de parelles sense fills

Les llars de parelles sense fills a Catalunya representen el 28% de les llars, on viu el 19,2% de la població.

Aquest tipus de nucli presenta una doble composició: d'una banda, llars de parelles joves que no tenen descendència i, d'altra banda, llars de parelles grans els fills de les quals ja s'han emancipat. Aquesta doble naturalesa explica l'estructura per edats de les parelles, en què el 26,5% de les persones tenen menys de 35 anys i el 37,7% en tenen més de 65. Per tant, a les llars de les parelles sense fills de Catalunya predomina el perfil envellit. L'augment de la longevitat de la població catalana i la millora de les condicions de vida de les persones grans expliquen la independència residencial de les parelles en edats avançades. El 75% dels homes i les dones residents en aquest tipus de llar estan casats.

Les parelles amb fills

Les llars de parelles amb fills constitueixen la forma de residència majoritària. Representen el 39,2% de les llars, on viu el 53,3% de la població catalana. Tot i el protagonisme d'aquest tipus de nucli, les llars de parelles amb fills van perdent efectius des del 1981, en què representaven el 57% de les llars, en benefici d'altres formes de convivència. És el tipus de llar propi de les parelles joves i adultes. El 36,14% de les parelles residents en llars de parelles amb fills tenen més de 50 anys. Pel que fa a la presència de fills, cal destacar que el 52,62% són menors de 15 anys, però cal tenir en compte que un de cada cinc joves més grans de 25 anys (el 20,59%) encara viu amb els pares.

Les llars monoparentals

Les llars monoparentals representen el 8,7% de les llars catalanes, on resideix el 6,5% de la població. Els nuclis formats per un sol progenitor van guanyant pes des del 1981, en què eren el 6,4% de les llars catalanes.

¹ LOPEZ VILLANUEVA, C. *Nous comportaments residencials a les llars catalanes*. Barcelona: Fundació Jaume Bofill, 2012 (Informes breus; 36).

El 85,4% del total de les llars d'un sol progenitor és liderat per dones. El 60% de les dones que encapçalen aquestes llars tenen entre 35 i 65 anys, i el 17,1% té més de 65 anys. Pel que fa a l'estat civil de la persona que encapçala la llar monoparental, s'observa que el 50,5% estan separades o divorciades, el 32,3% són vídues i la resta són llars formades per persones solteres.

Les llars extenses i múltiples

Les llars extenses estan formades per un nucli amb altres persones i les llars múltiples estan formades per dos o més nuclis. Representen el 5% i el 0,6%, respectivament, del total d'unitats residencials, on resideix l'11% de la població. Aquests tipus de llars també han transformat la seva composició i han passat de reflectir una estructura tradicional familiar formada per tres generacions a diversificar la seva composició. És la població jove qui ha fet augmentar la residència en aquest tipus de llars, sobretot les persones estrangeres que s'instal·len en nuclis de persones de la mateixa nacionalitat ja formats.

Situació de convivència d'infants, joves i persones grans

Més enllà de l'anàlisi de les formes de llar i del pes que representen en el conjunt de la població catalana és important conèixer quines són les situacions de convivència de determinades categories sociodemogràfiques com ara els infants, els joves o les persones grans. Com que no disposem de dades catalanes comparables, farem servir els indicadors que facilita Eurostat sobre Espanya que es poden contrastar amb la mitjana de la UE-27.

Situació de convivència de determinades categories de la població en percentatges del total de cada categoria. Espanya i UE-27, 2010

	Espanya	UE-27
Menors de 18 anys		
Amb els seus dos pares casats	77,7	72,1
Amb els seus dos pares no casats	9,2	10,7
Sense els seus pares	1,2	1,0
Amb un sol progenitor	12,1	16,0
Persones de més de 65 anys		
Un adult sol	19,1	31,8
Parella sense fills ni altres persones	39,4	47,2
Parella amb altres persones	22,6	10,6
Altres tipus de llars	19,0	10,5
Joves de 18 a 24 anys		
Amb els seus pares	86,9	78,7
Joves de 25 a 34 anys		
Amb els seus pares	52,8	27,5

Font: Eurostat

La diferència fonamental que s'observa en la taula és que a Espanya la proporció de menors que viuen en famílies monoparentals és inferior a la mitjana comunitària, com també ho és, encara que en una mesura més reduïda, la dels qui conviuen amb progenitors no casats.

D'altra banda, en la societat espanyola, en contrast amb la mitjana europea, hi ha una forta tendència a la convivència entre persones adultes de diferents generacions. A Espanya la gent gran viu menys sovint sola o en parella que no pas amb altres persones i, com ja sabem, els joves, sobretot els de 25 a 34 anys, triguen molt més a emancipar-se.

Catalunya ha estat històricament una societat molt familiarista i això significa que, en comparació d'altres països europeus occidentals, el procés d'individualització ha afectat, en un menor grau, les vides dels ciutadans catalans i que la família s'hi ha mantingut en una mesura molt més gran com a unitat fonamental d'estructuració i de reproducció socials. Probablement ha estat així perquè a Catalunya la família troncal, el model tradicional per antonomàsia, ha proporcionat històricament una matriu cultural a partir de la qual deriven moltes pautes implícites de les relacions socials. Aquest llegat ofereix a la societat catalana un immens patrimoni que comporta un enorme potencial de recursos, però planteja també reptes tenint en compte que els avenços cap a la individualització de les relacions socials enregistrats en el darrer decenni requereixen una resposta decidida de les administracions públiques en forma de polítiques socials.

2.2 Les famílies catalanes

Les estructures familiars són l'expressió de factors diversos i complexos, entre els quals els demogràfics hi tenen un paper rellevant. A la fecunditat, la mortalitat i les migracions s'hi han d'afegir els efectes d'altres variables que incideixen en la formació i la dissolució de les famílies. Entre els factors demogràfics que més influència han tingut en els canvis de les estructures familiars i la seva dimensió destaquen els següents:²

- Els canvis en la intensitat i el calendari de la nupcialitat, que es manifesten en una reducció de la propensió dels solters a casar-se i en un increment en l'edat en què les persones contrauen el primer matrimoni. L'edat mitjana a la primonupcialitat és un indicador molt significatiu per avaluar els canvis de les famílies respecte a la seva formació.
- Noves actituds envers el matrimoni, que es tradueixen estadísticament en una disminució de les taxes de nupcialitat, fan que cada vegada més les parelles visquin juntes sense casar-se. Dos indicadors donen compte d'aquest fenomen: l'increment dels naixements fora del matrimoni i l'augment de les parelles de fet.
- Les pautes de comportament reproductiu de la població catalana han experimentat grans canvis fruit, bàsicament, de la davallada de la fecunditat per sota dels nivells de reemplaçament, l'endarreriment de l'edat en la maternitat per sobre de la trentena i el naixement dels fills fora del matrimoni.
- Les ruptures matrimonials, tant per separació com per divorci, són esdeveniments en creixement que donen compte de la inestabilitat de les famílies i que tenen un paper significatiu en l'evolució de les llars.
- L'elevat nombre de persones grans en el conjunt de la població, la feminització de la vellesa i el major grau d'autonomia de les persones grans incideixen en la quantitat i la composició de les llars. D'altra banda, els guanys en l'esperança de vida i de la longevitat del conjunt de la població han permès la coexistència durant més temps de tres o quatre generacions en una mateixa família, i, de l'altra, han implicat que les persones tinguin més permanència en les diferents etapes del cicle vital. Tanmateix, els efectes de la sobremortalitat masculina, que es tradueixen en una alta freqüència de dones supervivents en edats avançades, quedaran reflectits en una alta proporció de taxes de persones de referència femenines en aquestes edats.
- Els processos migratoris esdevinguts en els darrers decennis han configurat una societat molt més plural i han permès el creixement poblacional. Caldrà veure com afecta la crisi econòmica actual, els saldos migratoris negatius dels darrers anys i la possible adaptació de la població més estabilitzada dels patrons demogràfics de la població autòctona.

² Idescat. "Projeccions de llars de Catalunya. 2010-2021" (desembre, 2011).

2.2.1 Factors demogràfics³

La nupcialitat

L'any 2011 el nombre de matrimonis registrats a Catalunya ha estat de 25.832, xifra que representa una disminució del 5% respecte a l'any anterior i confirma el descens de la nupcialitat a partir del 2008, en què es van registrar 30.400 matrimonis. Segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), l'any 2011 la taxa bruta de nupcialitat és de 3,5 matrimonis per cada 1.000 habitants, un valor igual al d'Espanya i similar als dels països del seu entorn com França (3,7‰) o Portugal (3,4‰).⁴

L'edat mitjana del primer matrimoni descriu una trajectòria creixent, amb un augment de 3,3 anys per als homes i de 4 anys per a les dones des de l'any 2000. En el cas dels homes, l'any 2011 se situa en 33,1 anys, i les dones, en 31,8 anys. La diferència d'edat entre els cònjuges tendeix a reduir-se: l'any 2000 era de 2 anys i actualment és d'1,3 anys.

Tant a Catalunya com a Espanya la tendència de la taxa bruta de nupcialitat és clarament descendent.

Aquesta evolució és deguda especialment a l'acció combinada de tres factors:

1. L'endarreriment del calendari nupcial.
2. L'increment dels matrimonis entre estrangers o mixtos (30,1% dels casaments): el 6,7% amb ambdós nuvis estrangers; els 14,8% amb home espanyol i dona estrangera, i el 8,6% amb dona espanyola i home estranger.
3. Els matrimonis en segones o ulteriors núpcies almenys per a un dels cònjuges ja representen el 28,5% del total enfront de només un 13,9% al tombant de segle.

D'altra banda, l'Enquesta demogràfica 2007 certifica que les parelles de fet, que integren més de 303 milers de llars, ja representen el 15,6% del total de les unions i es caracteritzen per tenir una estructura d'edats jove, amb un valor màxim en el grup de 30 a 34 anys en el cas dels homes, i d'entre 25 i 29 anys en el cas de les dones.

El retard en el calendari nupcial està relacionat amb l'endarreriment de la maternitat, amb el creixement de la infecunditat involuntària i amb el manteniment de taxes baixes de fecunditat.

La natalitat

L'any 1975 la natalitat va assolir a Catalunya un màxim històric amb 112.000 naixements. A partir d'aquesta data es va iniciar un cicle descendent que va tenir el seu punt més baix el 1995 amb 53.800 naixements. Tot i que l'any 2008 la natalitat va assolir a Catalunya un màxim de naixements (89.024) que no s'aconseguia des de finals dels anys setanta, amb un nombre mitjà de fills per dona de l'1,54 (Espanya, 1,46) i una edat mitjana a la maternitat de 30,8 anys (Espanya, 30,9), els dèficits en fecunditat continuen essent un dels punts febles del sistema català de família. Segons dades de l'Enquesta demogràfica 2007, el 46,2% de les dones de 30 a 34 anys encara no han tingut cap fill, mentre que per a les dones de 35 a 39 anys la proporció sense fills és del 28,7%.

Després de 13 anys d'augment, a partir de l'any 2009 comencen a disminuir el nombre de naixements. L'any 2011,⁵ el nombre de naixements registrats a Catalunya és de 80.861, un 3,8% menys que el 2010, segons l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat). La taxa bruta de natalitat se situa en 10,9 naixements per cada mil habitants, valor lleugerament inferior al registrat l'any anterior.

³ Aquest apartat s'ha fet a partir del document "Elaboració dels continguts per a les bases del futur Pla integral de suport a la família" (juliol de 2012), elaborat per Lluís Flaquer, Oriol Rios, Anna Garriga i Anna Escobedo.

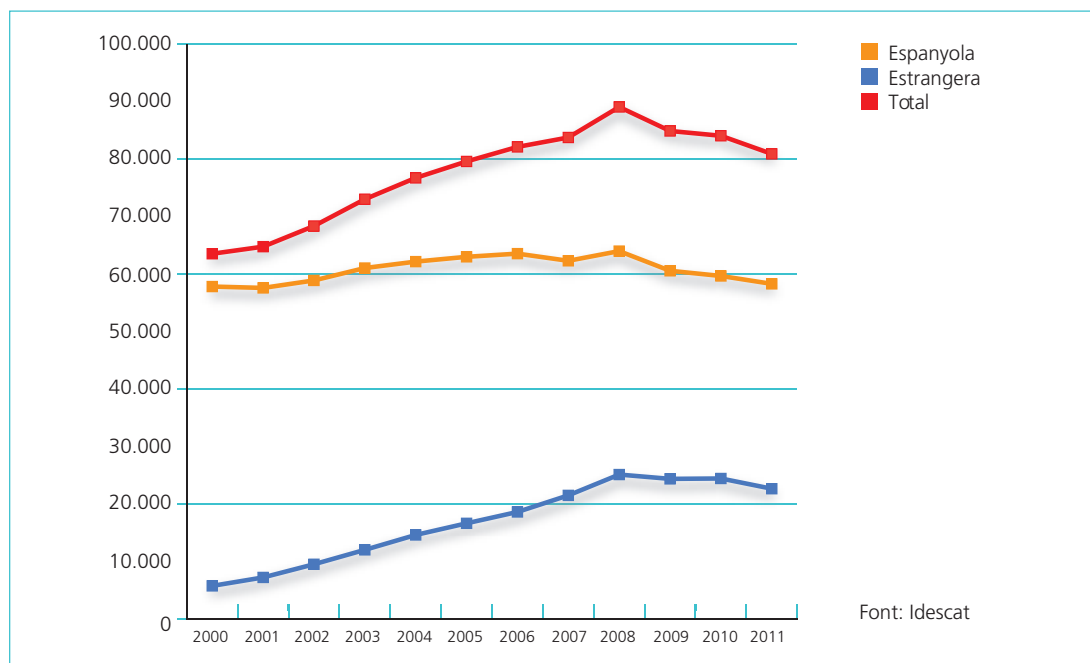
⁴ "La nupcialitat a Catalunya l'any 2011". Nota de premsa. Idescat (novembre de 2012).

⁵ "La natalitat a Catalunya l'any 2011". Nota de premsa. Idescat (octubre de 2012).

Per tercer any consecutiu, s'observa una reducció dels naixements com a conseqüència de la disminució de la població femenina en edats reproductives, agreujada pels canvis registrats en els fluxos migratoris externs, que han comportat també un descens del nombre de dones estrangeres. La reducció de dones en edat de procrear s'evidencia, principalment, en el grup de dones menors de 35 anys, amb una disminució del 3,2%.

El descens de naixements es registra amb més intensitat en el col·lectiu de dones de nacionalitat estrangera, amb una reducció del 7,3%, mentre que entre les dones espanyoles la disminució dels naixements ha estat del 2,3%.

Naixements segons nacionalitat de la mare. Catalunya 2000-2011

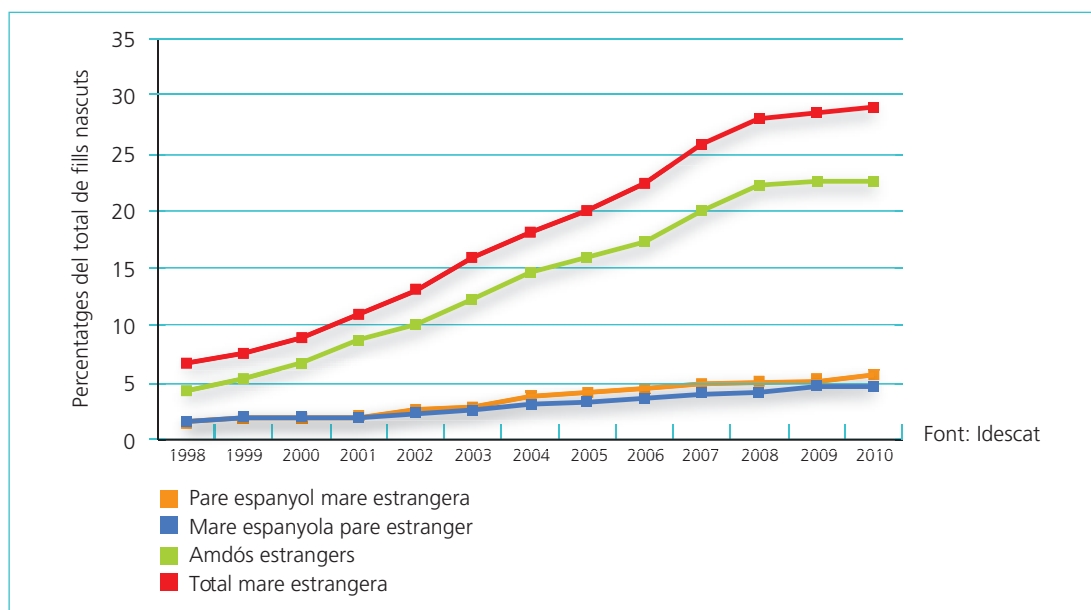
L'any 2011, el nombre mitjà de fills per dona és d'1,43, mentre que un any enrere era d'1,46. Aquest valor és sensiblement superior al registrat per al conjunt d'Espanya, on és d'1,35 fills per dona. Les dones estrangeres tenen una fecunditat més alta, d'1,72 fills per dona, tot i que han registrat un descens més pronunciat, ja que l'any 2010 l'indicador conjuntural de fecunditat (ICF) era d'1,87 fills per dona, mentre que el de les dones de nacionalitat espanyola era d'1,34.

La disminució dels naixements no és generalitzada a totes les edats de les dones. L'aportació dels naixements de les mares de 35 anys i més experimenta un creixement del 3,9%, mentre que als grups d'edats restants es registra un descens del nombre de naixements que arriba al -10,7% en el grup de mares de 20 a 24 anys.

Actualment, l'edat mitjana de la maternitat se situa en 31,3 anys per al conjunt de dones, valor molt semblant al d'Espanya (31,4) i un dels més alts de la Unió Europea, mentre que les estrangeres és als 29,3 anys.

La proporció de naixements fora del matrimoni manté la tendència ascendent registrada els darrers anys. A Catalunya, els naixements de mares no casades representen el 37% del total de naixements. Aquest creixement té relació amb la generalització de les parelles de fet com a forma de convivència, com també amb els efectes de la fecunditat adolescent i de les dones que han optat per la maternitat en solitari. El percentatge de naixements al marge del matrimoni són més freqüents entre les dones espanyoles (40,9%) que entre les estrangeres (26,8%).

Evolució del percentatge de fills nascuts de pare o mare estrangers. Catalunya, 1998-2010

Per valorar les raons de la caiguda de la fecunditat cal fer dues consideracions:

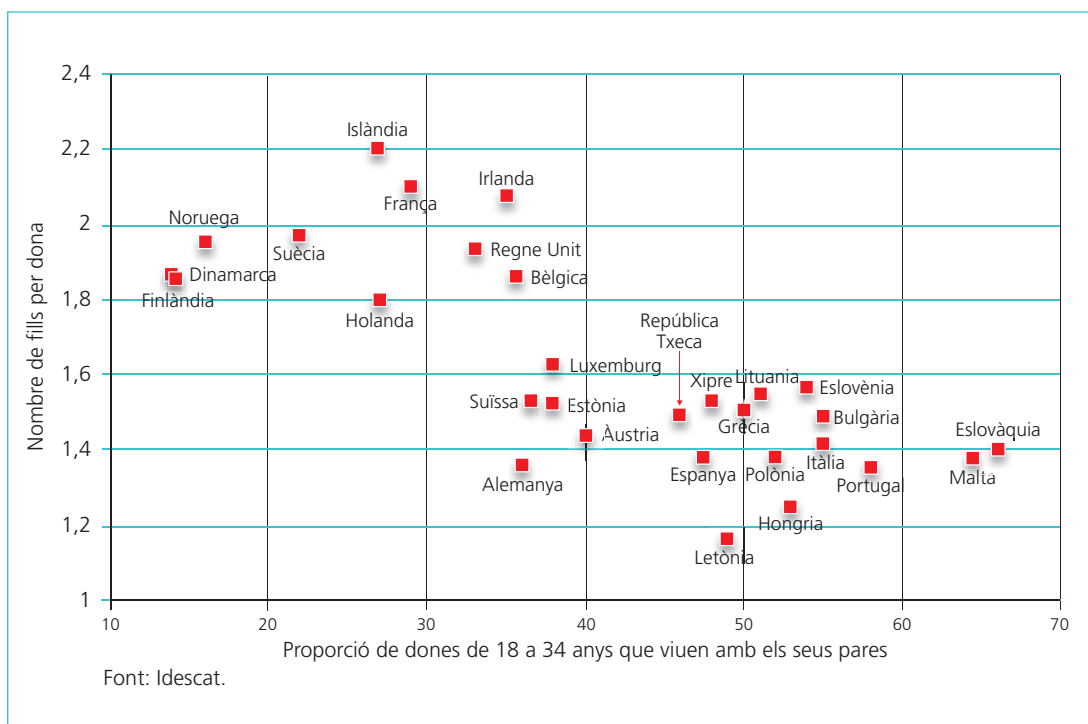
- La comparativa europea.
- La diferència existent entre les preferències expressades per les dones pel que fa al nombre de fills desitjats i els que efectivament han tingut.

a) La comparativa europea

Si bé la fecunditat mitjana a Europa es troba sota el nivell de relleu de les generacions, les variacions entre els països són força significatives. Alguns països com ara Andorra (1,22), Espanya (1,38), Alemanya (1,39) o Itàlia (1,41), Àustria (1,44) o Grècia (1,51) presenten indicadors força baixos. En canvi, d'altres com ara Islàndia (2,20), Irlanda (2,07), França (2,01), Suècia (1,98), Noruega (1,95), Regne Unit (1,94) o Bèlgica (1,84) mostren valors relativament elevats que fins i tot voregen el nivell de relleu generacional. Catalunya està a la banda alta del primer grup. Tanmateix, convé no oblidar que si Catalunya no hagués rebut població immigrada en les darreres dècades, se situaria ara en els graons més baixos de la classificació. Si aquest efecte desaparegués a causa del descens de la presència de persones immigrades (com ja està passant ara) o de l'adaptació de les pràctiques reproductives de les dones immigrades a les pautes de fecunditat catalanes, els resultats podrien ser força diferents.

Un dels factors que explica la baixa fecunditat és l'emancipació tardana dels joves. Com més triguen els joves, sobretot les noies, a emancipar-se de la seva llar d'origen, més es retarda la formació de famílies i la vinguda dels fills. Si bé a tots els països europeus són les noies les que primer abandonen la llar dels seus pares, les dades ens indiquen que hi ha diferències considerables entre aquests. Les dones de 18 a 34 anys que viuen encara amb els seus pares mostren percentatges força baixos en països com Dinamarca (13,5%), Finlàndia (13,8%), Noruega (15,9%) o Suècia (21,0%). En canvi, alguns d'aquests indicadors apareixen duplicats o fins i tot triplicats a Eslovàquia (65,5%), Malta (64,4%), Portugal (56,3%), Eslovènia (54,9%) o Itàlia (54,8%). A Espanya el valor de l'indicador és de 48,1% en contrast amb la mitjana de l'Europa dels 15 d'un 38%.

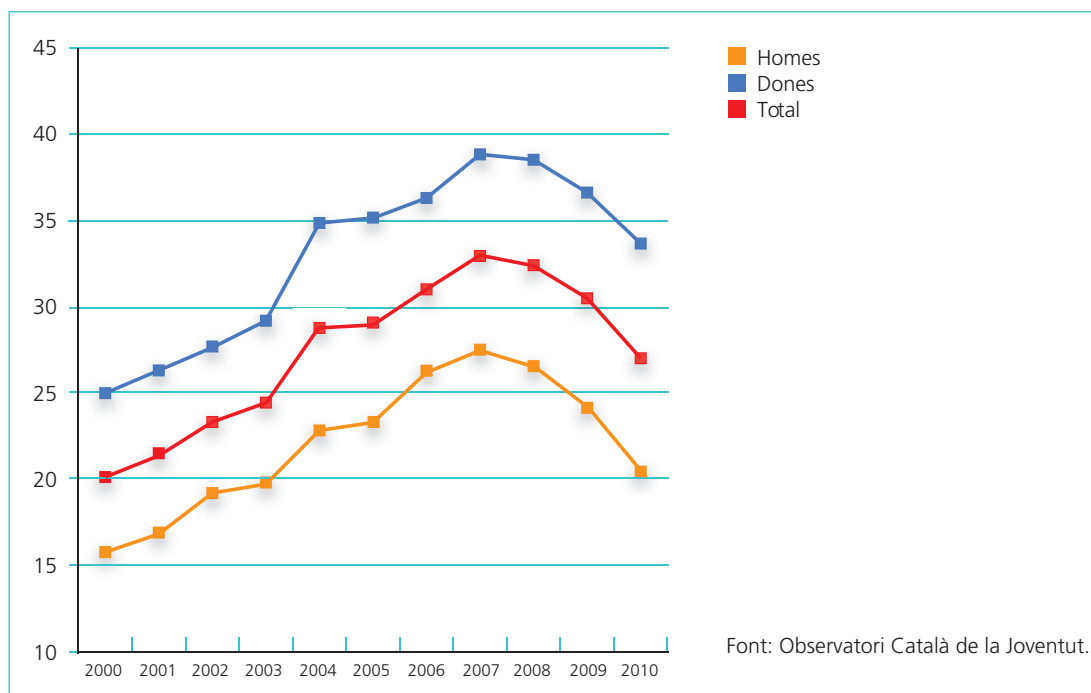
Relació entre l'indicador conjuntural de fecunditat i la proporció de dones de 18 a 34 anys que viuen amb els seus pares I Unió Europea (+Islàndia, Noruega i Suïssa), 2010

Com es pot observar en el gràfic, s'aprecia clarament la relació inversa existent entre l'emancipació tardana de les dones i la baixa fecunditat, fins al punt que entre les dues variables s'obté un coeficient de correlació d'un $-0,77$. Tot i que es podria interpretar l'emancipació tardana dels joves en termes d'un grau elevat de familiarisme, la hipòtesi més versemblant apunta al fet que prenen decisions racionals per maximitzar beneficis i minimitzar costos. Són les ineficàcies del nostre sistema productiu i la segmentació del mercat laboral les que obliguen els joves a passar per un llarg període d'atur o de precarietat laboral, que, en conjunció amb les dificultats de l'accés a l'habitatge, els obliguen a conviure amb els seus pares durant una dilatada fase de transició a la vida adulta.

Cal entendre que, ateses les característiques del nostre sistema social, l'emancipació tardana dels joves suposa un resguard considerable contra la precarietat, que els permet una inserció gradual en el mercat de treball i una progressiva assumpció de responsabilitats familiars. El fet que al nostre país una proporció considerable del joves convisqui amb els seus pares constitueix un important matalàs protector contra la pobresa. De fet, l'anàlisi comparada de les dades sobre les condicions de vida dels joves europeus ens informa que a Espanya hi ha molt poca diferència entre els nivells de renda del conjunt de la població de 18 a 34 anys i els dels joves de les mateixes edats que viuen amb els seus pares. Aquests resultats atípics a Europa es poden interpretar en el sentit que els nostres joves tendeixen a emancipar-se quan es troben en condicions de mantenir unes cotes de benestar material equiparables a les que tindrien si visquessin amb els seus pares. Aquesta actitud conservadora basada en un càlcul racional, que genera la tendència a l'emancipació tardana, té l'efecte d'anivellar les condicions de vida dels joves que es troben en diverses situacions de convivència. El desavantatge d'aquestes pràctiques és que retarden enormement la formació de noves famílies i que produeixen uns nivells de fecunditat relativament baixos, sobretot per a les dones que gaudeixen de bones credencials educatives.

Taxes d'emancipació domiciliària dels joves de 15 a 29 anys per sexe. Catalunya, 2000-2010

Com es pot observar en el gràfic, l'emancipació dels joves evoluciona en funció del cicle econòmic. Segons dades facilitades per l'Observatori Català de la Joventut amb l'arribada de la crisi es va aturar el creixement de la taxa d'emancipació, que el 2007 va assolir un màxim d'un terç dels joves de 16 a 29 anys emancipats. La darrera dada disponible que correspon al 2010 assenyalava una taxa del 26,9%. Aquesta evolució recent fa preveure una probable caiguda de la fecunditat.

b) La diferència existent entre les preferències expressades per les dones pel que fa al nombre de fills desitjats i els que efectivament han tingut

El descens de la fecunditat a tots els països desenvolupats s'explica per l'augment del cost d'oportunitat de les mares a tenir un fill. Aquest cost d'oportunitat està determinat pel salari que la mare deixa de guanyar pel fet d'haver de tenir cura dels seus fills i, per tant, s'incrementa en funció de les seves credencials educatives i de les seves qualificacions professionals.

Un segon factor que esmenten els economistes en relació amb el descens de la fecunditat és la satisfacció psíquica que obtenen els pares amb la inversió en els seus fills. Davant el dilema que se'ls planteja entre apostar per la quantitat i la qualitat dels fills, tendeixen a preferir la segona. En aquest context, cal entendre 'qualitat' en un sentit no pas moral sinó econòmic: un "fill de qualitat" és aquell en què els pares han fet una elevada inversió en capital humà. No solament l'increment de la taxa de rendibilitat de les inversions en capital humà estimula el seu desig d'oferir als seus fills una bona educació per costosa que sigui, sinó que, per a la gran majoria de pares el cost de tenir un segon o un tercer fill és més alt que els beneficis que la seva vinguda pot reportar. L'impacte conjunt d'aquests diversos factors és la disminució del nombre de fills.

Una altra de les raons per entendre la caiguda de la fecunditat és la valoració del cost de la maternitat a partir de la diferència entre els fills tinguts i els fills desitjats. Espanya és un dels països de la Unió Europea en què aquest diferencial és més alt. Mentre que a països com Dinamarca o el Regne Unit, les dones tenen el 80% dels fills que desitgen, a Espanya, Itàlia o Grècia només en

tenen la meitat. L'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població 2006 ens ofereix dades sobre la fecunditat diferencial real i desitjada de les dones catalanes de 18 a 49 anys. Les dones catalanes entrevistades d'aquestes edats manifesten que el nombre mitjà de fills que els agradaria tenir o els hauria agradat tenir és de 2,23, però el nombre mitjà dels fills efectivament tinguts és d'1,05. Encara que òbviament una part d'aquestes dones encara tenen opcions per tenir fills, sobta el fort contrast existent entre el desig i la realitat.

Les dades de l'Enquesta permeten calcular el contrast entre la fecunditat real i la desitjada en funció dels nivells educatius de les entrevistades. Els resultats ens mostren un eixamplament del dèficit entre desigs i realitat a mesura que s'incrementa el nivell d'estudis. Així, tres quartes parts (76,9%) de les dones sense estudis tenen els fills que desitgen i dues terceres parts (63,2%,) de les que tenen estudis primaris tenen els fills que desitgen. Per contra, les dones amb estudis secundaris o superiors no arriben a tenir-ne la meitat (41,3% i 36,9%, respectivament).

Tot i aquests dèficits de fecunditat, Catalunya va tenir un lideratge indiscutible en matèria d'adopcions internacionals durant la primera meitat del passat decenni. Amb 0,16 infants d'altres països adoptats per 100.000 habitants (2003) Catalunya fou un dels països del món amb més adopcions. La taxa d'adopcions de Catalunya duplicava la de la resta de l'Estat (0,07) i era superior a la de països com França (0,07), Dinamarca (0,10) i Suècia (0,12).

Separació i divorci

En els darrers anys, Catalunya ha esdevingut un dels països més divorcistes de la Unió Europea, especialment des de 2005 en què la nova Llei del divorci el va facilitar en detriment de la separació. Catalunya és un dels països europeus en què existeix una ràtio més desfavorable entre el nombre de divorcis i de matrimonis. Al nostre país, per cada 100 nous matrimonis se'n trenquen 75 d'anys anteriors. En aquest valor no es computen ni el nombre de separacions ni de ruptures de parelles de fet amb fills.

Més de la meitat dels divorcis de Catalunya són de matrimonis amb fills (55,5%). En total uns 17.200 fills menors o dependents es van veure afectats per casos de divorci. Aquí cal afegir-hi els afectats per altres tipus de ruptura com separacions, nul·litats i ruptures de parelles de fet. En conseqüència, es pot estimar que el nombre de menors afectats per la ruptura de parella dels seus pares és aproximadament de 26.200.

En el 84,2% dels divorcis amb fills a càrrec, l'obligat a pagar la pensió d'aliments és el pare. La mare només ho és en un 4,3% dels casos i ambdós excònjuges en l'11,5%. Podem observar que a Catalunya el pagament conjunt de les pensions d'aliments se situa uns quatre punts per damunt de la mitjana espanyola.

Una gran part de les famílies monoparentals i reconstituïdes són famílies postdivorci. Segons l'Enquesta demogràfica 2007, les famílies monoparentals (243.000 nuclis) representen el 8,7% del total de llars de Catalunya i el 17,8% dels nuclis amb fills. Una característica destacada és l'elevada feminització, ja que en el 85% dels casos el progenitor present a la llar és la mare. Una part important d'aquests nuclis monoparentals contenen joves no emancipats. Si recalculem els percentatges amb referència als nuclis en què hi ha algun fill menor de 16 anys, els resultats són molt més modestos: uns 73.000 nuclis que representen un 2,6% respecte del total de llars i un 9,5% respecte del total de nuclis amb fills. D'altra banda, les 68.000 famílies reconstituïdes (les formades per una parella i amb almenys un fill nascut d'una unió precedent) representen el 6,2% del conjunt d'unions amb fills.

Les estimacions europees ens indiquen que la població que viu en llars monoparentals en relació amb el total de llars amb fills dependents representa a Espanya un percentatge quatre vegades menor que la mitjana de la Unió Europea dels 15, i això és un clar indicatiu que una part substancial dels nuclis monoparentals viuen en llars amb altres adults.

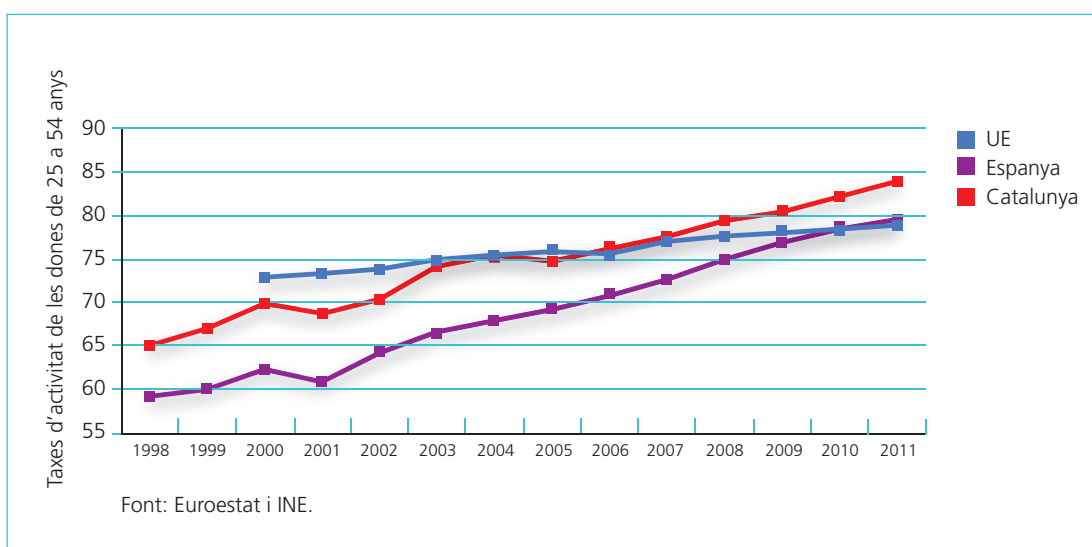
2.2.2 Factors relacionals

Les darreres tendències en les polítiques familiars, a més de tenir en compte els aspectes demogràfics descrits anteriorment, fan un èmfasi especial en la dimensió emocional i relacional de la família. Aquests són factors força importants en el món actual caracteritzat pels canvis permanents. És per aquest motiu que en aquest apartat es presenta la situació de dos aspectes que afecten la dimensió emocional i relacional de la família: el repartiment de les tasques de la llar i el benestar dels infants.

Repartiment de les tasques de la llar

En el món d'avui un dels motors més potents del canvi familiar és l'augment de la participació femenina en el mercat de treball. Aquesta evolució constitueix un dels eixos fonamentals de mutació de les famílies i ha estat un dels impulsos en la reorientació i la intensificació de les polítiques familiars.

**Evolució de les taxes d'activitat de les dones de 25 a 54 anys.
Catalunya, Espanya i UE-27, 1998-2011**

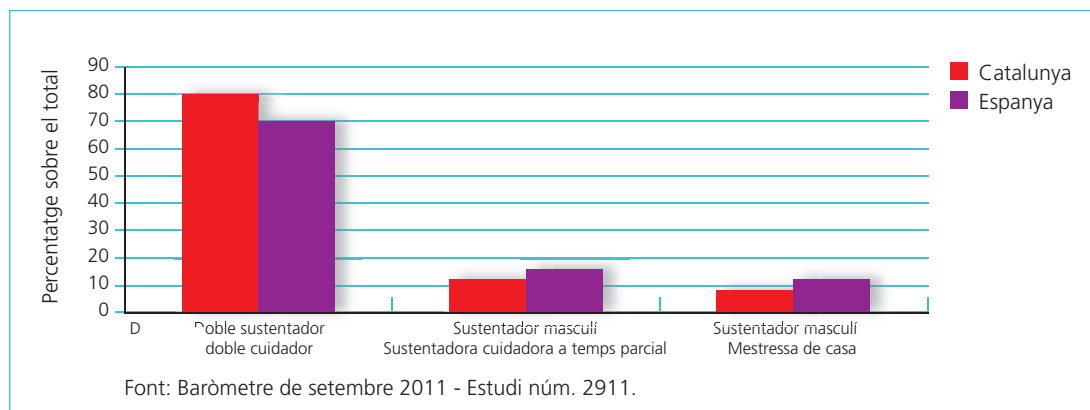
En el gràfic 2.8 es pot apreciar el creixement de les taxes d'activitat de les dones catalanes i espanyoles de 25 a 54 anys. No solament les taxes d'activitat femenina no havien estat mai tan altes a Catalunya, sinó que el ritme del seu increment no ha estat afectat per la crisi. Com es pot veure, tant Catalunya com, encara que amb menys intensitat, Espanya han ultrapassat la mitjana de la UE-27 fins al punt que la primera està ja cinc punts per damunt i gairebé a tocar de països capdavanters com Finlàndia, Noruega i Dinamarca.

Segons una enquesta recent del CIS (2011),⁶ els entrevistats es van pronunciar sobre la seva forma ideal de família en relació amb el repartiment del treball dins i fora de la llar. A Catalunya la resposta que suscita un acord aclaparadorament majoritari és la fórmula igualitària, que implica l'activitat laboral dels dos cònjuges i el repartiment equitatiu entre ells de les tasques de la llar: quatre de cada cinc entrevistats (79,2%) prefereixen aquesta opció. Les dues altres opcions que preveu el qüestionari: "Un d'ells treballa i l'altre s'ocupa de la llar i dels fills" (7,4%) i "Un d'ells treballa amb menys dedicació i s'ocupa de la llar" (11,9%) obtenen una resposta relativament baixa. El model igualitari és molt més preferit a Catalunya que al conjunt d'Espanya, on la resposta és deu punts

⁶ Baròmetre de setembre 2011. Estudi núm. 2911.

de percentatge més baixa. D'altra banda, al nostre país -a diferència del que succeeix a Espanya- gairebé no s'observen diferències entre les preferències d'homes i dones pel model igualitari. On sí que es registren marcades divergències és per trams d'edat: els joves catalans de 18 a 29 anys es declaren favorables en un 88,7% al repartiment igualitari del treball remunerat i no remunerat.

Preferències dels entrevistats de 18 i més anys sobre la seva forma ideal de família. Catalunya i Espanya, 2011

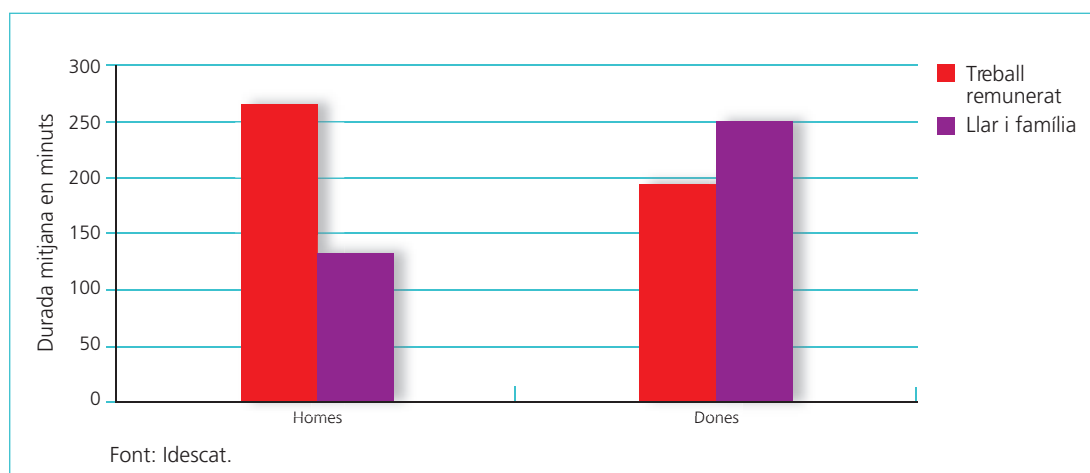

A la vista d'aquestes dades ens podríem preguntar com és que les preferències ideals dels ciutadans estan tan allunyades de la realitat social. Hi ha grans disparitats entre la participació d'homes i dones en l'esfera pública i privada. Tot i els progressos que han fet les dones per integrar-se al mercat de treball, no s'han vist compensades per un avenç semblant dels homes en l'àmbit domèstic.

Segons l'Enquesta demogràfica 2007, una quarta part dels homes no participen en les feines domèstiques. Tot i que l'evolució de la distribució dels rols de gènere ha estat molt positiva en els darrers anys -entre el 1995 i el 2006 la ràtio entre la dedicació mitjana femenina i masculina a les tasques domèstiques es va reduir a la meitat-, encara resta molt per fer per equilibrar la participació d'homes i dones en l'àmbit de la llar.

Distribució de les activitats diàries destinades a treball remunerat i a la llar i la família en un dia mitjà de les persones de 25 a 44 anys per sexe. Catalunya 2011

Segons es pot apreciar al gràfic, s'observa una diferència de dues hores en la dedicació mitjana diària de dones i homes a les tasques domèstiques, mentre que en la dedicació al treball remunerat la diferència és només de 72 minuts.

El benestar dels infants

En els últims anys, s'han analitzat els possibles efectes positius o negatius de les polítiques familiars en el benestar dels infants. Conèixer quins són els factors de la realitat familiar que determinen aquest benestar permet focalitzar les polítiques de manera eficaç per corregir els factors de risc i promoure els factors de protecció que estan en el si de la realitat familiar i que afecten el benestar dels pares i dels fills i filles.

Es distingeixen dos eixos en l'anàlisi dels factors que determinen el benestar dels fills i filles:

- a. La dimensió material.
- b. La dimensió psicològica, relacional i educativa.

a) La dimensió material

Té a veure sobretot amb les característiques del sistema productiu i la regulació del mercat de treball: una part molt important dels nivells de pobresa infantil, així com d'abandonament prematur dels estudis, estan lligats a l'estructuració del sistema econòmic.

La taxa de pobresa infantil (23,7%) a Catalunya és una mica inferior a la de l'espanyola (25,3%), però en comparació d'altres països europeus, Catalunya és un dels països en què ha crescut més en els darrers anys. Si comparem les taxes catalanes de 2006-2008 amb les de 2009-2010, observem un diferencial de 4 punts de percentatge, que està a una gran distància de la mitjana espanyola (0,4) i de les mitjanes de la UE-27 (0,2) i de la UE-15 (0,7).

b) La dimensió psicològica, relacional i educativa

L'altra dimensió dels factors que determinen el benestar dels fills i filles és la que té en compte els aspectes psicològics i relacionals de la família. Aquestes aspectes tenen en compte la qualitat de l'educació que els pares proporcionen als fills i filles, la qualitat de la relació de parella i el seu benestar psicològic i emocional i la separació o el divorci dels pares, quan n'hi hagi.

La qualitat de l'educació que els pares proporcionen als fills i filles millora el seu benestar. Els elements que conformen aquesta qualitat són: la seguretat i la calidesa en les relacions, la sensibilitat en la interacció i en les respostes a les necessitats dels infants, l'establiment de límits i normes de conducta apropiades, el manteniment de la disciplina positiva i l'estimulació i la promoció del joc i l'aprenentatge.

El seguiment que fan els pares dels fills influeix clarament en el seu rendiment escolar i les expectatives d'assoliment educatiu futur. De fet, segons els estudis, la proporció d'adolescents que tenen una mitjana de suspens és més elevada quan el seguiment dels pares és baix que quan aquest és mitjà o alt. Succeeix el mateix si tenim en compte la proporció d'adolescents que volen estudiar una carrera universitària.

D'altra banda, quan els pares no disposen d'un nivell d'ingressos ni d'un nivell educatiu elevats, la qualitat de la relació i de l'educació que els pares proporcionen als fills pot compensar els dèficits financers de la família, ja que són factors de protecció.

La qualitat de relació de la parella i el seu benestar psicològic i emocional són elements que influeixen en el benestar dels fills i filles. Les parelles amb relacions més igualitàries, que comparteixen la idea d'una relació a llarg termini amb un projecte comú, que tenen una vida social activa i que comparteixen amics, tenen relacions més satisfactòries.

Cal afegir també que la qualitat de la relació de parella en les famílies amb infants amb dèficits intel·lectuals o problemes de comportament pot arribar a ser un factor de protecció important que ajuda a la resiliència i a l'adaptació d'aquestes famílies.

Diferents estudis⁷ demostren la importància de la qualitat de la relació de parella en el benestar dels fills. Els efectes dels conflictes parentals poden ser de curt i de llarg termini i són determinants els factors següents:

- És més important per als nens que per a les nenes.
- Afecten els infants amb independència de la seva edat.
- Poden ser més rellevants per als infants que tenen pocs recursos econòmics.

Els conflictes parentals poden arribar a provocar problemes de conducta i emocionals en els infants en edat escolar, ja que és possible que tinguin dificultats per regular correctament les seves emocions. Poden també tenir efectes negatius en les competències socials quan són adolescents i incrementar els problemes de conducta i els símptomes d'ansietat i depressió.

⁷ Buehler, CH. ; Gerard, J. M. 2002.
Davies, P. T. ; Lindsay, L.L. 2001.
Kiernan, K. ; Garriga, A., en premsa.

3. PANORÀMICA DE LES POLÍTIQUES FAMILIARS AL MÓN

3.1. Polítiques familiars a diferents països

3.1.1 Polítiques de llarg recorregut

En aquest apartat presentem algunes de les experiències dutes a terme en alguns dels països amb tradició en polítiques de família. En cadascun dels països s'ha escollit un exemple destacat per la seva innovació, llarga trajectòria o bons resultats.

Suècia

La política social sueca ha estat influenciada per les mesures de política familiar que, cronològicament, es van desenvolupar abans de la resta de programes. Cal tenir en compte que la política social sueca es basa en els aspectes següents:

- Les provisions de benestar van estar destinades a grups determinats, sinó al conjunt de la població;
- Els programes de benestar estan institucionalitzats a través de la legislació de tal manera que és un dret del ciutadà rebre un mínim de benestar;
- Les provisions de benestar cobreixen un seguit molt ampli d'incidències vitals.

Una de les característiques del model suec és l'ocupació plena que, en conjunció amb una fiscalitat avançada, representa una de les bases més fermes del seu benestar. La integració al mercat de treball de totes les categories de la població adulta, incloent les mares amb fills a càrrec, constitueix un dels assoliments més destacats de l'experiència escandinava. Per tal que això fos possible, l'estat del benestar va desenvolupar un potent repertori de prestacions i serveis de proximitat a les famílies (permisos de maternitat i de paternitat, llicències parentals, llars d'infants, etc.), que no solament van suposar la participació massiva de les dones al mercat de treball, sinó també un dels indicadors conjunturals de fecunditat més elevats d'Europa (1,98 fills per dona): sis dècimes per damunt del d'Espanya (2010). Suècia és també un dels líders en despesa de protecció social (32,11% del PIB), amb set punts per damunt del percentatge d'Espanya, i també en despesa en família i fills (3,2% del PIB), amb 1,7 punts per damunt d'Espanya (2010).

Regne Unit

Un dels actius en el camp de les polítiques familiars va ser la creació del *Family and Parenting Institute*,⁸ l'any 1998, per donar suport a les famílies. Es tracta d'una organització sense ànim de lucre, ideològicament independent del govern, sensible a la diversitat dels valors culturals de les famílies britàniques i preocupada per les seves necessitats, sigui quin sigui el seu caràcter. Els cinc temes clau de la política familiar del govern del moment van ser els següents:

1. Donar una millor ajuda financera a les famílies, especialment les treballadores, per garantir que se satisfacin les necessitats dels nens;

⁸ <http://www.familyandparenting.org/>.

2. Enfortir el suport al matrimoni i estimular l'estabilitat de les relacions entre persones adultes;
3. Ajudar les famílies amb nens a enfrontar-se al repte de conciliar pressions contradictòries entre treball i família;
4. Millorar els serveis i el suport oferts als pares, especialment als que tenen fills petits;
5. Concentrar-se en alguns dels problemes més greus que experimenten certes famílies: violència domèstica, delinqüència juvenil i embaràs adolescent.

La voluntat del govern va ser canviar les actituds dels pares de tal manera que, en el cas que hi hagués problemes, buscar ajuda i consell no fos considerat un signe de fracàs, sinó una prova de la responsabilitat i de la preocupació dels pares.

A part dels bons resultats en la lluita contra la pobresa infantil, el Regne Unit presenta uns nivells força alts de fecunditat, semblants als de Suècia (1,98 fills per dona). Aquests resultats són més notables si tenim en compte que els seus nivells de despesa en protecció social (29,2% del PIB) se situen en la mitjana de la UE-27 i que la despesa en família i fills (1,8% del PIB) està ben per sota d'aquest mitjana.

Alemanya

Pel que fa a les polítiques familiars, van destacar el sistema de compensació de càrregues entre famílies amb fills i sense (*Familienleistungsausgleich*) que existia des de 1954 amb una altra denominació. Una de les prestacions més importants d'aquest sistema és el Kindergeld (prestació familiar per infant a càrrec). Tot contribuent amb fills, ja sigui empresari, assalariat o autònom, té dret a rebre aquesta prestació fins que els fills compleixen 18 anys, dret que es pot prorrogar fins als 25 anys en el cas que cursin estudis. La quantia de l'assignació és actualment de 184 € mensuals per a cadascun dels dos primers fills, 190 € per al tercer i 215 € per a cadascun dels següents.

Un altre programa important és el d'*Elternzeit* (temps per als pares), anteriorment designat com a *Erziehungsurlaub* (permís de criança). Es tracta d'una llicència parental que ofereix l'oportunitat de tenir cura d'un fill alhora que el beneficiari manté el seu contacte amb la feina. Els ocupats tenen dret a gaudir d'una llicència parental fins al tercer any de vida del nadó. Els beneficiaris no estan obligats a treballar durant aquest període, però poden tenir una reducció de jornada que no comporti més de 30 hores setmanals. Durant el període de llicència, l'empresari està obligat a reservar el lloc de treball de la persona que en gaudeix. La llicència parental la pot gaudir el pare o la mare individualment o conjuntament i va acompanyada d'una prestació econòmica que representa uns dos terços del salari del treballador, amb un màxim de 1.800 € i un mínim de 300 €.

França

El cas de França és paradigmàtic perquè té una forta institucionalització de l'àmbit familiar. Aquest fet deriva de la voluntat política dels partits principals. Es remunta als inicis de l'estat del benestar i ha tingut continuïtat al llarg del temps. Una de les bases que possibilita aquesta institucionalització i que constitueix la principal plataforma de les polítiques familiars a França és l'existència de la Caisse Nationale des Allocations Familiales (CNAF), una potent caixa de prestacions familiars que forma part del sistema de la seguretat social i té altres funcions específiques. La missió de la branca de família de la seguretat social ultrapassa actualment l'àmbit de la família i també està implicada en altres polítiques públiques, especialment en l'àmbit de l'habitatge i de la lluita contra l'exclusió social.

3.1.2 Noves polítiques familiars

Les polítiques familiars tradicionals s'han centrat a millorar les condicions de vida de les famílies, principalment a través de mesures com transferències financeres, permisos de maternitat i paternitat i la creació d'escoles bressol. Les polítiques familiars tradicionals són necessàries però no són suficients ni per als infants que viuen amb els progenitors ni per a aquells que experimenten el divorci o viuen en una família monoparental o reconstituïda.

Per aquest motiu, s'estan portant a terme altres polítiques que tenen en compte la dimensió emocional i relacional de la família. Aquestes polítiques van adreçades a fomentar la qualitat de la relació de parella. A tots els països occidentals, des de fa dècades, existeixen la teràpia de parella o programes de formació en relació amb la qualitat de la relació de parella, proporcionats per psicòlegs privats o organitzacions socials. El canvi radica en el fet que els governs han començat a finançar aquests serveis. La idea bàsica darrera d'aquestes noves polítiques és que la millora de la qualitat de la relació de parella té efectes positius en el benestar dels infants, ja que permet promoure relacions familiars saludables i evitar els conflictes parentals i el divorci.

3.1.3 Polítiques de suport a la implicació paterna en la cura dels fills i filles

La implicació dels pares en la cura dels fills i filles és una realitat consolidada en la majoria dels països occidentals. En aquest apartat s'aprofundeix en les polítiques de suport a la paternitat.

Es poden diferenciar tres tipus de permisos de paternitat considerant algunes de les seves característiques (durada del permís i grau de substitució del sou del treballador):

- a. Permis de paternitat llarg amb una taxa elevada de substitució del salari (Finlàndia, Alemanya, Islàndia, Noruega, Portugal, Quebec, Eslovènia, Espanya i Suècia).
- b. Permis de paternitat curt amb una taxa elevada de substitució del salari (Bèlgica, Canadà, Dinamarca, França, Grècia, Hongria i Països Baixos).
- c. Permis de paternitat curt o "minimalista" amb una taxa baixa de substitució (Austràlia, Àustria, República Txeca, Estònia, Irlanda, Itàlia, Polònia i Regne Unit).

L'experiència escandinava ofereix informació rellevant de com s'ha concretat el primer model i quines són les claus del seu èxit en la consolidació de l'equitat de gènere. Les polítiques de paternitat es van començar a introduir en aquesta zona en els anys setanta com una clara aposta de l'acció governamental dins del marc de les polítiques socials. Així doncs, es concreten una sèrie de polítiques en les quals es posa en primer pla la paternitat. Una d'aquestes polítiques són les "daddy quotes" que s'inicien a Noruega i Suècia a començaments i mitjans dels anys noranta. Aquesta mesura implica una quota exclusivament adreçada als pares en l'oferta de permisos parentals per cura de fills i filles.

En la línia dels països nòrdics cal també assenyalar els passos assolits per Alemanya. Amb la voluntat de fomentar la implicació dels homes en la cura dels menors, el permís de paternitat permet disposar d'un permís intransferible de dos mesos. Alemanya ha incentivat que els homes fessin ús d'aquesta mesura a través de l'aplicació de la "daddy quota" amb ingressos de reemplaçament durant el període de baixa.

Un altre dels països que cal esmentar és Portugal, on els diferents agents socials van anar concretant, durant els anys noranta, un debat públic al voltant de la igualtat de gènere. Aquest debat va possibilitar que es creés un clima que permetés desenvolupar una sèrie de polítiques vinculades a la paternitat. Actualment, i des de l'any 2009, a Portugal el permís de paternitat és d'un mes després del naixement del fill o filla.

En el segon model trobem el cas dels Països Baixos. Aquest país, preocupat per la pèrdua de talent femení a causa de les desigualtats de gènere provocades per la manca de conciliació familiar, va promoure el "*Plan of the man*" dirigit a conscienciar la població de la necessitat d'implicar l'home en la cura dels fills i filles. S'han endegat polítiques concretes d'allargament de la llicència parental que, a la vegada, incideixen en la cultura de la conciliació dins del món laboral. Un exemple d'això és la posada en marxa del premi *Prize for the modern man*, que dota de valor aquells homes que han sobresortit en la conciliació de la vida familiar amb la laboral.

Entre els països que se situen dins del tercer model cal assenyalar el cas d'Àustria. En aquest país hi ha unes prestacions dirigides als pares per tenir cura dels seus fills i filles de 800 € durant els 15 o 18 primers mesos.

3.2 Polítiques familiars a l'Estat espanyol

A l'Estat espanyol les polítiques familiars han estat durant molt de temps un dels camps menys desenvolupats dins el conjunt de les polítiques socials. Aquesta situació estava plenament en consonància amb l'existència a Espanya d'un model de benestar basat en la solidaritat familiar, caracteritzat per unes intenses relacions intergeneracionals d'ajuda mútua i intercanvi de serveis al llarg de la vida de les persones, tant dins de la llar com entre membres de diferents llars. La compensació pública de càrregues familiars és molt baixa i, per tant, el seu cost resta en gran part privatitzat.

Durant la dècada dels anys noranta, el Govern de l'Estat va emprendre algunes iniciatives que van representar un canvi de tendència respecte als anys anteriors. Es va elaborar i publicar l'*Informe sobre la situació de la família en España*, que el Ministeri d'Assumptes Socials va encarregar a un conjunt d'experts arran de la *Declaració de l'Any Internacional de la Família* de l'ONU. Aquest informe plantejava, per primera vegada, la problemàtica de conjunt de la família espanyola i n'analitzava els canvis en curs amb l'afany de facilitar el disseny de les grans línies d'evolució en el futur.

El 30 d'abril de 1997, el Congrés dels Diputats del Parlament espanyol va ordenar la publicació de l'*Informe de la Subcomissió para analizar la situación actual de la familia en España y proponer las reformas y medidas que se consideren necesarias*, amb l'objectiu d'estudiar la situació de la família a Espanya i conèixer i proposar les actuacions al Govern en pro d'una "política integral de apoyo a la familia".

Les polítiques familiars es poden englobar en dos grans àmbits:

- El sistema de prestacions econòmiques destinades a les famílies amb fills petits.
- Les mesures de conciliació familiar i laboral (personal i escolar).

Pel que fa al sistema existent de prestacions a les famílies, a Espanya resulta poc desenvolupat. A més, és divers segons cada comunitat autònoma i majoritàriament no universal. Hi ha una prestació d'àmbit estatal de 291€ anuals amb un límit de renda d'11.376,66 € per al primer fill o de 17.122,39 € des del tercer en el cas de famílies nombroses, a més de les desgravacions fiscals de l'IRPF corresponents al mínim personal i familiar.

Si bé la regulació laboral i de seguretat social estan molt centralitzades, altres polítiques com l'educació, la salut, els serveis socials i assistencials i les polítiques actives del mercat de treball han estat descentralitzades i han deixat marge a les comunitats autònomes per prendre la iniciativa. Algunes comunitats van començar a desenvolupar polítiques específiques amb drets socials addicionals per compensar les deficiències en les polítiques de llicències parentals i de prestacions per fills menors en l'àmbit estatal.

Un exemple de diversificació territorial són les polítiques de conciliació de la vida laboral i familiar. Diferents comunitats autònomes, en el marc de les seves polítiques familiars específiques, ofereixen prestacions econòmiques de quantia fixa i amb diferents condicions per a les mares i pares que opten per utilitzar el permís parental o reduccions de temps de treball per guarda de fills no remunerades.⁹

Pel que fa a la conciliació de la vida laboral i familiar, la mesura més important ha estat la promulgació de la Llei 39/1999, de 5 de novembre, de conciliació de la vida familiar i laboral. Aquesta Llei va anar acompanyada d'una forta campanya d'informació i va ajudar a situar el tema de la conciliació en l'agenda política. La Llei millora la protecció davant l'acomiadament laboral, estableix millores en la prestació econòmica de risc durant l'embaràs, en la reducció de jornada o excedència per motius de cura o bé l'ampliació dels permisos de maternitat, adopció o acollida.

Els permisos per naixement dels fills de les mares treballadores és possiblement un dels camps de la conciliació laboral i familiar que estan més protegits. La prestació econòmica per maternitat consisteix en un subsidi equivalent al 100% del salari de la base reguladora corresponent, reconeguda als treballadors que gaudeixen de períodes de descans laboral per maternitat biològica, adopció i acolliment familiar. El seu gaudi requereix una cotització prèvia a la Seguretat Social que varia segons l'edat. La durada del permís és de 16 setmanes ininterrompudes.

Altres prestacions o llicències relacionades amb el naixement dels fills són la prestació de paternitat, l'excedència per cura de fills i l'excedència o la reducció de jornada per cura d'un familiar.

Tenint en compte que el desplegament de les llars d'infants depenen de les administracions autonòmiques i locals, les disparitats territorials en aquests serveis són molt grans i moltes famílies resolen els seus problemes d'atenció a la petita infància mitjançant solucions informals o acudint a establiments privats.

En relació amb les famílies nombroses, la regulació jurídica actual l'estableix la Llei 40/2003, de 18 de novembre, de protecció a les famílies nombroses (BOE núm. 277, de 19.11.2003). Aquesta norma va modernitzar la Llei de l'any 1971, a la qual s'han incorporat conceptes nous, noves situacions que donen dret a obtenir el títol de família nombrosa i nous supòsits dins de cada categoria. Actualment, el reconeixement de la condició de família nombrosa s'acredita mitjançant el títol oficial que atorga la Generalitat de Catalunya a través del Departament de Benestar Social i Família.

El pla "Concilia" de l'any 2006 va ser un pla integral de conciliació de la vida personal i laboral en l'Administració general de l'Estat, que va suposar el paquet de mesures més important en aquesta matèria mai aprovada, atès que recollia les iniciatives més avançades del sector públic i privat en aquest àmbit. Va introduir novetats importants en relació amb la flexibilització de l'horari i la conciliació de la vida personal i laboral dels treballadors públics: retocava aspectes com els horaris, la cura de fills, la fecundació assistida, l'adopció, la discapacitat, la formació, etc.

D'altra banda, la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març, per a la igualtat efectiva de dones i homes (BOE núm. 71, de 23.3.2007) va establir un permís de paternitat de fins a 15 dies i ampliava les excedències per a les tasques de cura i la reducció i distribució de la jornada laboral a partir de les necessitats del treballador.

El mateix any es va publicar la Llei 54/2007, de 28 de desembre, d'adopció internacional. Aquesta Llei establia el marc jurídic i els instruments bàsics perquè totes les adopcions internacionals tinguessin lloc d'acord amb l'interès superior del menor. En aquest sentit, la seva finalitat era protegir els drets dels menors a adoptar, tenint en compte també els drets dels sol·licitants d'adopció i els de les altres persones implicades en el procés d'adopció internacional.

⁹ <http://www.leavenetwork.org>.

Finalment, el Reial decret 1618/2007, de 7 de desembre, sobre organització i funcionament del Fons de garantia del pagament d'aliments (BOE núm. 299, de 14.12.2007) va crear un fons amb la finalitat de garantir als fills menors d'edat el pagament d'aliments reconeguts i impagats que establís un conveni aprovat judicialment o una resolució judicial en processos de separació, divorci, declaració de nul·litat del matrimoni, filiació o aliments, mitjançant el pagament d'una quantitat que tindrà la condició de bestreta.

4. LES POLÍTIQUES DE SUPORT A LA FAMÍLIA DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

4.1 Polítiques familiars

En aquest apartat sobre els antecedents de la institucionalització de les polítiques familiars a Catalunya es detallen les fites més importants d'aquest procés. En particular, ens centrarem en aquelles que marquen la progressió del desenvolupament de les polítiques familiars fins a assolir el sistema actual:

- El Pla integral de suport a les famílies de 1993 i l'etapa fins a l'any 2000
- L'etapa 2000-2010

4.1.1 El Pla integral de suport a les famílies (1993-2000)

El Pla integral de suport a les famílies, aprovat l'any 1993, va ser pioner al nostre país i va esdevenir alhora una fita simbòlica i un referent important de canvi de tendència. Va constituir un instrument de coordinació de les diferents actuacions a efectuar pel Govern català en l'àmbit de suport a les famílies arreu de Catalunya. Es tractava d'un pla que implicava tot el Govern. Cada departament havia de dissenyar i donar a conèixer les seves prioritats en el terreny familiar, sempre d'acord amb una política integral respecte a les famílies. Totes les actuacions fetes des del Pla volien respondre a una política integral que intentava incidir en aquells aspectes que, d'una manera especial, anaven dirigits cap al desenvolupament més immediat de les famílies. La pretensió del Pla va ser esdevenir, en el seu futur immediat, un instrument destacat de referència per al conjunt del Govern al servei de les famílies i dels ciutadans que vivien a Catalunya.

Un dels efectes indirectes del Pla, en conjunció amb altres elements com ara la celebració de l'Any Internacional de la Família el 1994, va ser la revaloració de les polítiques familiars i la represa dels debats polítics i acadèmics entorn de les mesures de suport i atenció a les famílies.

Els objectius que va establir aquest Pla van ser els següents:

- Promoure una política integral de suport a les famílies i cercar alhora la màxima autonomia i capacitat de resposta de la pròpia família i l'enfortiment del seu pes en el teixit social.
- Constituir un sistema integral mitjançant la consolidació d'una xarxa integrada de recursos i serveis que donin suport al ple exercici i funcions de les famílies.
- Enfortir les famílies, millorar la qualitat de vida i incrementar el seu pes específic en la societat. Això en el marc de la construcció d'un país millor, més fort i equilibrat, i d'una societat més lliure i solidària.

El Pla va proposar la creació d'una comissió interdepartamental on participessin els departaments i les unitats del Govern implicats, així com una comissió consultiva i un òrgan tècnic i de coordinació, que més endavant serien els actuals Observatori Català de la Família i Secretaria de Família, respectivament.

Així, mitjançant el Decret 105/1997 es va crear el Consell Assessor del Pla integral de suport a les famílies, modificat posteriorment pel Decret 169/1998, el qual acordava el canvi de denominació del Consell pel d'Observatori Català de la Família. Aquest Observatori, que ha anat evolucionant al llarg d'aquests darrers quinze anys, és un òrgan de participació externa que té assignades com a funcions principals elaborar informes i formular propostes, analitzar periòdicament la situació de les famílies i les repercussions de la seva realitat en la societat catalana, així com assessorar sobre la planificació de les polítiques públiques en relació amb la família. L'Observatori està format per diferents representants de la societat civil: representants dels sindicats i associacions empresarials, associacions de pares i mares d'alumnes, associacions de municipis, representants de les famílies nombroses i monoparentals, experts en temes socials, entitats que representen joves, gent gran, dones i persones amb discapacitats, entre altres.

L'any 1998, amb la participació de diferents departaments de la Generalitat, es van constituir dues comissions d'estudi: la família i les necessitats d'habitatge i conciliació laboral i responsabilitats familiars, amb l'objectiu d'analitzar els serveis existents, estudiar les necessitats reals de les famílies i elaborar propostes per avançar en aquests dos àmbits, inclosos en el Pla integral de suport a les famílies.

La Llei 10/1998, de 15 de juliol, d'unions estables de parella, va regular de forma pionera a tot l'Estat espanyol la convivència i els seus efectes tant per a les anomenades parelles de fet heterosexuals com les homosexuals. Les unions estables heterosexuals són les parelles formades per un home i una dona, majors d'edat i que no tenen impediments per contraure matrimoni, que conviuen maritalment com a mínim durant un període ininterromput de dos anys, o que han atorgat escriptura pública en la qual manifestin la voluntat d'acollir-se a aquesta regulació. Les unions estables homosexuals són les formades per dues persones del mateix sexe que mantinguin una unitat estable de convivència i manifestin la voluntat d'acollir-se a aquesta legislació.

Aquell mateix any, el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei 9/1998, de 15 de juliol, del Codi de família, la qual substituïa tot el dret de família vigent fins aleshores a Catalunya, i el va unificar en un sol text, harmonitzat i modernitzat. Aquesta Llei conté una normativa completa i autònoma de totes les institucions pròpies del dret de família, amb l'excepció de les relacions juridicocivils relatives a les formes del matrimoni.

Durant el període 1993-2000 també cal destacar aquestes dues normes:

- La Llei 11/1996, de 29 de juliol, de modificació de la Llei 39/1991, de 30 de desembre, de la tutela i institucions tutelars.
- La Llei 19/1998, de 28 de desembre, sobre situacions convivencials d'ajuda mútua. Aquesta norma regula les relacions de convivència de dues persones o més en un mateix habitatge habitual que, sense constituir una família nuclear, comparteixen amb voluntat de permanència i d'ajuda mútua les despeses comunes o el treball domèstic.

L'any 1998 va ser la primera vegada que el Govern de la Generalitat de Catalunya va tenir capacitat normativa respecte del tram autonòmic de l'impost sobre la renda de les persones físiques. En aquest sentit, les famílies es podien deduir 25.000 pessetes en l'impost esmentat quan hagués nascut un segon fill o un de posterior al llarg de l'exercici fiscal.

4.1.2 L'etapa 2000-2010

L'any 2000, el Govern de la Generalitat de Catalunya va crear, per primer cop, un òrgan específic per impulsar les polítiques de família: la Secretaria de Família. Una de les primeres iniciatives que va prendre aquesta Secretaria va ser l'encàrrec a un conjunt d'experts d'un informe per conèixer i analitzar la realitat social de les famílies catalanes amb la finalitat d'escatir les problemàtiques, els

reptes i les oportunitats a què s'enfrontaven. La documentació que recull aquest informe serviria per preparar la futura Llei de suport a les famílies, que finalment el Parlament de Catalunya va aprovar per unanimitat l'any 2003.

Un altre informe que es va publicar posteriorment van ser les *Propostes d'intervenció per a la conciliació d'horaris familiars, escolars i laborals*¹⁰ amb la idea d'avançar en propostes concretes que ajudessin a guanyar qualitat de vida i a compaginar les obligacions laborals i la responsabilitat familiar a partir de la sensibilització i el compromís cívic dels ciutadans, de les empreses i de les institucions.

En aquesta etapa es va posar l'accent en les prioritats polítiques següents:

1. El reconeixement i el suport a la diversitat de formes familiars.
2. La protecció de les famílies monoparentals, tant amb mesures específiques (títol de famílies monoparentals, equiparació amb les nombroses per a ajuts específics, fons per a impagaments de pensions d'aliments, protecció de les situacions de violència masclista) com a partir del treball interdepartamental.
3. El desplegament de la universalització dels ajuts per fills menors de 3 anys, amb l'agilització de tràmits per la via del portal electrònic de la Generalitat per reduir costos de gestió per a l'Administració i per a les famílies.
4. La posada en marxa d'un pla estratègic dels usos del temps, plantejat de forma interdepartamental i en cooperació amb l'Administració local.

També es va fer un esforç important en l'àmbit legislatiu:

- Decret 369/2000, de 21 de novembre, de creació de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència de Catalunya.
- Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.
- Decret 151/2009, de 29 de setembre, que concreta el següent:
 - Famílies nombroses: amplia el concepte de les unions estables de parella amb independència de la seva orientació sexual, i regula el procediment de reconeixement de família nombrosa i l'expedició del títol corresponent.
 - Famílies monoparentals: defineix la condició de família monoparental i estableix el procediment de reconeixement i expedició del títol de família monoparental. La creació d'aquest nou títol suposa un reconeixement legal de la diversitat familiar i més protecció a les famílies monoparentals.
 - Prestacions econòmiques i ajuts per a les famílies: desenvolupa el procediment d'atorgament, tramitació, resolució i recursos i en simplifica el procediment.
- Decret 123/2010, de 7 de setembre, del Fons de garantia de pensions i prestacions, que va suposar una millora respecte del Fons de garantia de l'Estat.
- El desplegament de la Llei 8/2006, de 5 de juliol, de mesures de conciliació de la vida personal, familiar i laboral, restringida al personal del sector públic català, que desenvolupa l'anterior Llei del 2002.

¹⁰ CARDÚS, SALVADOR. *Propostes d'intervenció per a la conciliació d'horaris familiars, escolars i laborals*. Generalitat de Catalunya, 2003.

- El desplegament de la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.
- El desplegament de la Llei 15/2009, de 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat, que engloba la mediació familiar i crea el Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya, amb la finalitat de fomentar i difondre la mediació i facilitar a tots els ciutadans que hi puguin accedir, i també gestionar el Registre general de persones mediadores en l'àmbit familiar.
- El desplegament de la Llei 25/2010, de 29 de juliol, sobre l'aprovació del llibre segon del Codi civil de Catalunya relatiu a la persona i la família, que canvia radicalment la concepció del divorci en fomentar l'exercici conjunt de les responsabilitats parentals i requerir l'elaboració de plans de parentalitat.

4.2 Accions realitzades de suport i atenció a les famílies

Els serveis de suport i atenció a la família que hi ha s'estructuren de la manera següent:

- Prestacions i ajuts econòmics.
- Desgravacions i beneficis fiscals.
- Programes i serveis.

Les prestacions i els ajuts es vinculen a diferents aspectes lligats a la vida familiar com el tipus de família (nombrosa o monoparental), l'adquisició d'habitatge, les matrícules universitàries, el menjador escolar i la mediació familiar, entre d'altres.

Les desgravacions i els beneficis fiscals fan referència sobretot a deduccions fiscals per IRPF o reduccions de tipus impositius aplicables a impostos sobre transmissions patrimonials.

Els programes i serveis poden ser impulsats i gestionats per la Generalitat, per altres administracions públiques o entitats privades.

Algunes de les mesures provenen de la cessió de competències de l'Estat, mentre que d'altres corresponen a l'àmbit de capacitat normativa de la Generalitat. A continuació, s'enumera cada una d'aquestes mesures:

4.2.1 Prestacions i ajuts econòmics

Prestacions universals

El programa de prestacions universals per infants a càrrec constitueix una de les polítiques familiars a què la Generalitat ha destinat més recursos. En el període 2004-2011 el volum total de despesa ascendeix a 1.314 milions d'euros.

El Programa de prestacions i ajuts econòmics per a famílies amb infants a càrrec dona compliment a allò establert a la Llei 18/2003, de suport a les famílies, i està conformat per quatre modalitats:

- Prestació econòmica per infant a càrrec.
- Prestació econòmica per part, adopció, tutela o acolliment múltiple.
- Ajut econòmic per part, adopció, tutela o acolliment múltiple sotmès al nivell d'ingressos de la unitat familiar.
- Ajut econòmic per adopció internacional sotmès al nivell d'ingressos de la unitat familiar.

Aquesta mesura que en aquells moments va ser una aposta clara de la Llei, que corregia l'absència de desenvolupament de les prestacions per infants a càrrec en el marc de l'Estat i permetia a la vegada oferir un suport al benestar material de les famílies amb més costos o dificultats, com les famílies monoparentals i les nombroses, que són les que presenten taxes de pobresa més altes; actualment, per raons pressupostàries, aquestes mesures s'han hagut de deixar en suspens fins a poder tornar-les a restablir.

Fons de garantia de pensions i prestacions alimentàries i/o compensatòries

El Fons va entrar en vigor l'1 de maig de 2011 amb la finalitat de compensar la situació de precarietat de les persones de la unitat familiar que es podia derivar d'una situació d'impagament de pensions compensatòries i/o alimentàries ordenades judicialment. La prestació consistia a fer una bestreta que la persona havia de retornar en cas d'incomplir la sentència judicial. Tenia una durada màxima de 18 mesos.

Ajuts a l'adquisició d'habitatges nous amb protecció oficial

Els ajuts consisteixen en un préstec convingut i, segons els casos, en una subvenció addicional a fons perdut per pagar l'import de l'entrada. La Generalitat de Catalunya resol els ajuts, però els pagaments van a càrrec dels pressupostos del Ministeri de Foment.

4.2.2 Desgravacions i beneficis fiscals

- Deducció fiscal en el tram autonòmic de l'IRPF per naixement o adopció del primer fill/a i fills posteriors. La deducció és de 300 € en el cas de declaració conjunta i de 150 € en el cas de declaració individual.

Xifres:

								milers €	
2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	
8.467,61	9.581,20	10.338,20	11.338,20	10.639,33	11.111,08	11.141,37	10.379,39	10.889,70	

- Reducció del tipus impositiu aplicable a l'impost sobre transmissions patrimonials per a l'adquisició d'habitatge de famílies nombroses. La reducció passa del 7% al 5%. La suma de les bases imposables en l'IRPF corresponents als membres de la família nombrosa no ha de ser superior a 30.000 € (aquesta quantitat s'ha d'incrementar en 12.000 € per cada fill/a que excedeixi del nombre mínim que dona dret a la condició legal de família nombrosa).

Xifres:

					milers €	
2007	2008	2009	2010	2011		
1.233,80	1.288,00	406,10	253,68	715,18		

- Reducció del tipus impositiu aplicable a l'impost sobre transmissions patrimonials per a l'adquisició de l'habitatge habitual d'un/a jove menor de 32 anys. La reducció passa del 7% al 5%. A més, la seva base imposable menys el mínim personal i familiar en la declaració de l'IRPF no ha d'excedir de 30.000 €.

Xifres:

					milers €	
2007	2008	2009	2010	2011		
130.082,20	126.005,30	42.080,60	27.046,89	46.983,57		

- Deducció fiscal per viduïtat. Es tracta d'una deducció de 150 € aplicable en la declaració de l'IRPF corresponent a l'exercici en què la persona quedi vídua i en els dos exercicis immediatament posteriors. Si la persona vídua té al seu càrrec un descendent o més que computin a l'efecte d'aplicar el mínim per descendent, es pot fer una deducció de 300 € (amb les mateixes condicions esmentades respecte dels exercicis on s'aplica).

Xifres:

						milers €
2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
1.530,00	1.738,38	1.770,76	2.062,21	2.226,15	1.727,49	2.121,38

- Deducció fiscal en el tram autonòmic de l'IRPF per lloguer de l'habitatge habitual. Els contribuents es poden deduir el 10%, fins a un màxim de 300 € anuals (600 € en declaració conjunta o en cas de família nombrosa), de les quantitats satisfetes en el període impositiu en concepte de lloguer de l'habitatge habitual, sempre que compleixin els requisits establerts legalment.

Xifres:

					milers €
2007	2008	2009	2010	2011	
7.642,60	8.215,10	9.084,50	11.014,46	12.459,08	

4.2.3 Programes i serveis

Formació per a les famílies

Des de l'any 2005, la Secretaria de Família impulsa dos programes formatius adreçats a mares i pares: "Créixer amb tu" i "Aprendre amb tu".

L'objectiu de "Créixer amb tu" és donar resposta als dubtes i les inquietuds que molt sovint plantegen les mares i els pares quan s'enfronten a la maternitat/paternitat. El programa ofereix xerrades dedicades a aspectes rellevants del desenvolupament dels infants de 0 a 3 anys i a les implicacions familiars. El programa es complementa amb l'edició de dos llibres que sintetitzen i recullen els temes clau exposats. Les xerrades són gratuïtes i s'imparteixen per tot el territori català mitjançant la col·laboració de les administracions locals.

El programa "Aprendre amb tu" s'adreça a les famílies amb infants de 3-16 anys i ofereix un conjunt de xerrades sobre temes molt específics (les drogues, els trastorns alimentaris, les normes i els límits, la sexualitat i l'afectivitat a l'adolescència, etc.). A fi de donar suport a les famílies en la seva tasca educativa es proporciona informació i recursos. Les xerrades, impartides per persones expertes en cadascun dels diferents temes, s'adrecen principalment a les AMPA de les escoles, les associacions, les fundacions i els col·lectius de famílies.

Xifres:

Any	Programa					
	"Créixer amb tu"			"Aprendre amb tu"		
	Assistents	Xerrades	Ens locals	Assistents	Xerrades	AMPA
2005	sense dades	374	53	3.315	501	359
2006	sense dades	427	85	6.951	840	615
2007	sense dades	396	28	8.728	736	460
2008	5.696	536	80	9.910	830	420
2009	5.844	540	83	10.479	880	531
2010	6.906	523	122	10.721	819	398
2011	4.962	351	112	8.701	621	597

Serveis d'atenció i educació a la primera infància

Els serveis d'atenció i educació a la primera infància fan referència al conjunt de polítiques d'atenció familiar i serveis d'atenció i educació infantil preescolars. Com a mecanismes de política social s'hi inclouen des de les llicències parentals fins a les llars d'infants, l'educació preescolar i els serveis d'atenció extraescolar.

Segons dades del Departament d'Ensenyament, a Catalunya hi ha 1.430 centres exclusius d'educació infantil registrats (849 de públics i 581 de privats). Segons dades del MEC, a Catalunya, pel que fa als menors de 3 anys, la taxa de cobertura en educació infantil és del 33,3 per al curs 2009-2010.

Amb l'objectiu de conciliar el temps personal, familiar i laboral de les famílies amb infants menors de 3 anys, i com a mesura del Pla estratègic sobre els usos i la gestió dels temps a la vida quotidiana, l'any 2007 va iniciar-se el programa "Minuts Menuts", en què s'oferia un servei de guarda perquè els pares i les mares poguessin fer aquelles activitats i gestions que es feien més complicades en companyia del seu infant. El servei donava atenció als infants de 4 mesos a 3 anys, dos dies a la setmana i tres hores continuades com a màxim. Aquest servei es va desplegar a més de 40 poblacions d'arreu de Catalunya, en col·laboració amb les administracions locals i amb el finançament de la Secretaria de Família.

D'altra banda, la Secretaria de Família, mitjançant la convocatòria anual de subvencions a entitats, finança programes d'atenció a la família amb infants i, pel que fa a la primera infància, porta a terme els projectes següents:

- Projectes d'atenció educativa complementària per a infants de 0 a 3 anys, per facilitar la conciliació de la vida familiar, personal i laboral de les famílies que els atenen.
- Projectes i activitats per afavorir el benestar de les famílies amb fills i filles: espais familiars i maternoinfantils.

Promoció del lleure en família

Des de l'any 2005, la Generalitat impulsa el programa "Vacances en Família" amb l'objectiu de promoure experiències i oportunitats per viure el lleure familiar compartit per tal d'enfortir els vincles entre els membres de la unitat familiar. El programa ofereix la possibilitat de gaudir d'unes vacances en albergs de la Xarxa Nacional d'Albergs Socials de la Generalitat de Catalunya en períodes determinats de vacances a preus molt avantatjosos. S'adreça a les famílies amb infants fins a 16 anys i les places s'assignen mitjançant un sorteig públic.

La Secretaria de Família també impulsa la guia de lleure per a famílies, que ofereix informació sobre les activitats de lleure i cultura que es duen a terme arreu de Catalunya i que es poden gaudir en família. La guia es consulta mitjançant un cercador que permet trobar activitats familiars.

Títol de família nombrosa

El títol de família nombrosa és un document oficial que acredita la condició de família nombrosa. Són famílies nombroses les que tenen tres fills/es o més.

El títol dona dret a la possessió d'un títol individual per a cada membre de la família, d'ús personal i intransferible, vàlid a Catalunya i a tot l'Estat, que permet gaudir de determinats avantatges. És expedit i renovat pel Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya.

Nombre de títols de família nombrosa tramitats i vigents (per anys):

2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
28.427	30.408	29.038	24.698	26.394	28.410	30.893	32.574	35.789	31.730

El total actual (setembre 2013) de famílies nombroses reconegudes amb emissió de títol vigent és de: 105.423 famílies.

Títol de família monoparental

El Títol de família monoparental és un document oficial que acredita la condició de família monoparental. Són famílies monoparentals les que estan formades per un fill o filla menor de 21 anys (o de 26 si estudien) o més que conviu i depenen econòmicament d'una sola persona.

El títol dóna dret a la possessió d'un títol individual per a cada membre de la família, d'ús personal i intransferible, que permet gaudir de determinats avantatges. És expedit i renovat pel Departament de Benestar Social i Família de la Generalitat de Catalunya, que és l'única administració autonòmica que ha creat aquest títol.

Nombre de títols de família monoparental tramitats i vigents (per anys):

2009	2010	2011	2012
2.289	14.015	12.376	9.414

El total actual (setembre 2013) de famílies monoparentals reconegudes amb emissió de títol vigent és de: 41.628 famílies.

Servei de mediació familiar

En el marc de la Llei 15/2009, de 22 de juliol, de mediació en l'àmbit del dret privat, el Departament de Justícia disposa d'un servei de mediació al qual es poden adreçar, entre altres, les famílies que necessiten recórrer per raó de separació i divorci a la mediació externa per motius de custòdia dels fills, del seu règim de comunicació i estada amb els fills i de l'ús de l'habitatge familiar.

Serveis tècnics de punt de trobada

Els serveis tècnics de punts de trobada (STPT) són un recurs destinat a atendre i prevenir, en un lloc neutral i transitori i en presència de personal qualificat, la problemàtica que sorgeix en els processos de conflictitat familiar i, en concret, en el compliment del règim de visites dels fills i filles establert per als supòsits de separació o divorci dels progenitors o per a l'exercici de la tutela portada a terme per l'Administració pública, amb la finalitat d'assegurar la protecció dels menors. El Departament de Benestar Social i Família és titular de 17 punts de trobada i participa econòmicament en cinc punts més de titularitat municipal. Els STPT estan regulats pel Decret 357/2011, de 21 de juny, d'acord amb la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.

5. GRANS REPTES DE PAÍS

Les principals tendències que es desprenen de les dades sociodemogràfiques presentades en els apartats anteriors i l'anàlisi de les polítiques que s'han desenvolupat fins ara a Catalunya assenyalen un conjunt de reptes a què ens enfrontem com a país.

Aquests reptes no poden ser abordats únicament des d'un pla del Govern, sinó que són necessaris més esforços que involucrin la resta d'administracions públiques, la societat civil, els mitjans de comunicació, el món empresarial i les persones des del punt de vista individual, per tal de capgirar les tendències actuals.

En aquest apartat es presenten alguns d'aquests grans reptes, els quals el Pla integral de suport a la família vol contribuir a mitigar els seus efectes, ja que hi ha la consciència que la situació econòmica en què estem i els efectes de la globalització no sempre ajuden a anar en la mateixa direcció.

Dèficit de fecunditat sobretot en algunes categories socials

Com s'ha vist en els apartats anteriors, en els darrers anys les xifres de fecunditat del nostre país han baixat contínuament. Hi ha països com Suècia, el Regne Unit o França que tenen un indicador conjuntural de fecunditat que voreja el nivell de reemplaçament generacional, i això ens hauria d'estimular a emmirallar-nos en aquests països i no pas en altres. D'altra banda, és difícil acceptar que només determinades categories de dones tenen taxes de fecunditat molt més baixes que d'altres.

Implicació paterna en la cura dels fills i filles

La implicació paterna en la cura dels fills i filles no és únicament una reivindicació justa de les dones. És alhora un dret dels pares i dels mateixos infants. Les dades sobre els models ideals de família ens indiquen que la població catalana es pronuncia majoritàriament a favor d'un repartiment igualitari entre homes i dones pel que fa al treball remunerat i no remunerat. Però aquestes preferències dels ciutadans estan allunyades de la realitat.

Qualitat de vida de les famílies des del punt de vista material i relacional

Per incrementar la qualitat de vida de les famílies cal millorar el benestar dels seus membres des dels punts de vista material i relacional.

Des del punt de vista relacional, s'evidencia la necessitat de promoure programes d'acompanyament familiar que ajudin a reforçar les habilitats parentals, així com serveis d'assessorament i orientació especialitzats que atenguin situacions de malestar i dificultats relacionals i de comunicació. Són situacions que es donen en totes les famílies, independentment del seu nivell socioeconòmic i en qualsevol moment del seu cicle vital. Aquests programes han de ser preventius per detectar situacions de risc i han de garantir a les famílies que ho necessitin l'acompanyament als serveis especialitzats.

Equilibri entre la solidaritat familiar i la intervenció pública

La solidaritat familiar és un bé altament preuat que comporta el manteniment d'uns valors importants des del punt de vista relacional. L'ajuda mútua i l'atenció a les persones dependents de la pròpia família han estat durant molts anys un patrimoni i un tret distintiu de la nostra societat que cal revalorar.

Segons aquesta idea, l'escàs desenvolupament de les polítiques familiars a la societat espanyola és, en part, el fruit d'un consens majoritari a favor d'afrontar els reptes relacionats amb el canvi familiar a partir d'estratègies privades en comptes de recórrer a intervencions públiques.

6. EL PLA INTEGRAL DE SUPORT A LA FAMÍLIA

La missió d'aquest Pla integral de suport a la família és planificar i desenvolupar una acció de Govern integral de totes les mesures que porten a terme els departaments de la Generalitat en l'àmbit del suport a la família.

El Pla té la finalitat d'enfortir les polítiques de suport a la família, entesa aquesta com a estructura social bàsica, per millorar la seva qualitat de vida i contribuir a construir una societat més cohesionada.

Per dur a terme aquesta missió, el Govern de la Generalitat de Catalunya disposa d'un organisme específic: la Secretaria de Família. D'acord amb l'article 53.1 del Decret 332/2011, de 3 de maig, de reestructuració del Departament de Benestar Social i Família, les seves funcions són:

- a. Impulsar els plans i els programes per aplicar i desplegar les polítiques de família del Departament.
- b. Elaborar les directrius, programar i avaluar les actuacions en matèria de suport a les famílies.
- c. Vetllar per la realització de les iniciatives del Govern de la Generalitat destinades a donar suport i protecció a les famílies i, consegüentment, per a l'actuació coordinada dels diferents departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya i entitats vinculades a l'àmbit familiar.
- d. Promoure l'associacionisme de suport a l'àmbit familiar i el suport de les entitats creades amb aquesta finalitat.
- e. Col·laborar amb l'Administració local per tal de garantir i fomentar l'actuació coordinada i eficaç en matèria de protecció i suport a les famílies.
- f. Impulsar i coordinar el Pla interdepartamental per a la no-discriminació de les persones homosexuals, bisexuals i transsexuals, i fer-ne el seguiment.
- g. Impulsar i coordinar els programes específics i el Pla interdepartamental de la gent gran activa, i fer-ne el seguiment.
- h. Coordinar i gestionar l'execució de les polítiques del Departament en matèria de lluita contra la violència familiar i masclista.
- i. Donar suport tècnic als òrgans col·legiats adscrits a la Secretaria.
- j. Qualsevol altra funció de naturalesa anàloga que li encomanin.

Així, la Secretaria de Família impulsa i coordina les polítiques de suport a la família de la Generalitat de Catalunya, i pretén incorporar la perspectiva de família a tota l'acció política en el desplegament de plans i programes, així com en el marc legislatiu.

Finalment, cal assenyalar que, per desenvolupar la missió del Pla integral de suport a la família 2012-2016, és necessari comptar amb la complicitat, la implicació i la col·laboració de tots els departaments, els ens locals, els diferents agents socials i les entitats que treballen en aspectes que incideixen en l'àmbit de suport a les famílies.

6.1 Concepte i bases de les polítiques familiars

Una bona política familiar és aquella que, ateses les circumstàncies socioeconòmiques d'un país i el seu grau d'evolució, aconsegueix millors resultats en afavorir la formació de famílies i en oferir garanties per al seu benestar.

Les polítiques familiars constitueixen un dels camps de la política social. El benestar dels infants, la satisfacció de les seves necessitats i el respecte dels seus drets són criteris essencials per valorar la qualitat de les polítiques familiars. El desenvolupament de mesures de política familiar ha d'anar acompanyat de l'aplicació d'altres polítiques que afavoreixin l'estabilitat econòmica, la disponibilitat d'un habitat adequat, l'accés a la formació i a l'atenció sanitària i social. En definitiva, polítiques que estiguin lligades als anomenats pilars de l'estat del benestar.

Sense deixar de desenvolupar les velles polítiques familiars, condició inexcusable per equiparar gradualment els nostres nivells als europeus, cal també incorporar noves mesures com ara el suport específic a les famílies amb determinades característiques (per raó de la seva situació econòmica, la seva composició i l'edat i les característiques dels seus membres), l'atenció als aspectes relacionals més que als exclusivament materials, la implicació paterna en la cura dels fills, la formació dels pares i les mares en criança positiva, etc.

6.2 Eixos estratègics del Pla

El Pla integral de suport a la família 2012-2016 s'estructura en tres eixos bàsics:

- **Eix 1.** Promoció de la família com a estructura social bàsica, així com l'acceptació social de la diversitat familiar.
- **Eix 2.** Suport a la maternitat i acompanyament a la família en moments de canvi en el seu cicle vital.
- **Eix 3.** Suport a les famílies en situacions de vulnerabilitat.

6.3 Instruments de coordinació

La implementació de les polítiques familiars requereix òrgans i instruments de gestió, de coordinació i de participació. Les polítiques familiars són per naturalesa transversals. Afecten diferents unitats del Govern i diferents nivells de l'Administració. És per això que és imprescindible consolidar els instruments que faciliten la coordinació següents:

- La coordinació interdepartamental (entre els diferents departaments i les unitats de la Generalitat).
- La coordinació interinstitucional (amb els ens locals).

Com a òrgan de coordinació actua la Comissió Interdepartamental de Suport a les Famílies, creada mitjançant el Decret 266/1993, de 28 de setembre i regulada actualment pel Decret 347/2004, de 20 de juliol, de modificació de la Comissió Interdepartamental de Suport a la Família i de l'Observatori Català de la Família. És un òrgan que coordina les accions que duen a terme els diferents departaments de la Generalitat en matèria de polítiques familiars. Per aquest motiu esdevé un mecanisme molt important de treball transversal a la Generalitat.

Presidida per la persona titular del Departament de Benestar Social i Família, la Comissió Interdepartamental està formada per representants de tots els departaments de la Generalitat amb rang de secretaria general o direcció general.

D'acord amb el decret vigent, les funcions de la Comissió Interdepartamental són les següents:

1. Formular propostes al Govern i recomanacions als departaments de la Generalitat.
2. Proposar diferents actuacions per al suport i la protecció de les famílies als diferents departaments.
3. Elaborar informes i recopilar informació i documentació sobre la situació actual de les famílies a Catalunya.
4. Informar del grau de compliment de les disposicions vigents en matèria de suport a les famílies, i també dels tractats internacionals, de les decisions adoptades per les institucions comunitàries europees i les del Consell d'Europa.
5. Intercanviar informació en matèria de família entre els diferents departaments.
6. Elaborar les línies mestres per a un projecte de desenvolupament de la legislació vigent en matèria de suport a les famílies.

Quant a les polítiques de suport a la família que afectin l'àmbit de la salut, aquestes s'estableixen en coordinació amb les actuacions previstes en el Pla interdepartamental de salut pública.

A més, atesa la creixent importància dels ens locals en les polítiques de família, un dels objectius d'aquesta nova etapa és institucionalitzar un òrgan de coordinació amb els ens locals. Es proposa, doncs, la creació d'un subgrup de la Comissió del Govern Local de Catalunya perquè tracti específicament temes de polítiques familiars. La finalitat d'aquest nou instrument serà definir i impulsar el desenvolupament de plans locals de suport a la família.

6.4 Instruments de participació i consulta

Desenvolupar les polítiques familiars significa no tan sols gestionar-les en sentit estricte, sinó també vetllar perquè el conjunt de polítiques socials, des d'un punt de vista global i transversal, tingui en compte la perspectiva familiar. En aquest sentit, la política familiar s'ha dotat d'un plantejament que facilita l'articulació entre els diferents departaments de la Generalitat, i també entre els actors socials, per cercar en particular la cooperació estable i fomentar els mecanismes de participació amb el tercer sector.

El Govern de la Generalitat crea, l'any 1998, (mitjançant el Decret 169/1998) com a instrument de participació l'Observatori Català de la Família. El Decret 347/2004, de 20 de juliol, que regula actualment aquest òrgan col·legiat estableix que la presidència l'exerceix la persona titular del Departament de Benestar Social i Família, i la vicepresidència, la persona titular de la Secretaria de Família. L'Observatori està compost pels membres següents:

- a. Una persona designada com a representant per cada una de les entitats o organismes següents:
 - Federació de Municipis de Catalunya.
 - Associació Catalana de Municipis.
 - Federació d'Associacions de Veïns.
 - Consell Nacional de la Joventut de Catalunya.
 - Consell Nacional de les Dones de Catalunya.
 - Consell de l'Audiovisual de Catalunya.

- b. Dues persones designades com a representants per les entitats següents:
 - Les associacions de mares i pares d'alumnes més representatives a Catalunya.
 - Les organitzacions sindicals més representatives a Catalunya.
 - Les organitzacions empresarials més representatives a Catalunya.
- c. Dues persones d'entre els membres de la Comissió Interdepartamental de Suport a la Família.
- d. Fins a quinze persones en representació d'entitats privades l'actuació social de les quals estigui relacionada amb qualsevol aspecte que incideixi en l'àmbit de les famílies. Aquestes han de ser designades per la Comissió Interdepartamental per una majoria de les tres cinquenes parts dels seus membres.
- e. Fins a un màxim de deu persones expertes en l'àmbit de les famílies, designades per la persona titular del Departament de Benestar Social i Família.

El Departament de la Presidència va aprovar el Decret 256/2011, de 8 de febrer, de creació del Consell Assessor de Polítiques Socials i Familiars. Aquest Consell, configurat com a òrgan col·legiat assessor del president de la Generalitat de Catalunya, té les funcions d'assessorar sobre actuacions en matèria de polítiques orientades a impulsar un procés de desenvolupament del sistema de benestar social i de promoció de la família, informar-ne i proposar-ne.

6.5 Instruments de gestió

Per desenvolupar les diferents mesures i accions d'aquest Pla, el Govern de la Generalitat de Catalunya disposa de mecanismes de gestió directes o bé contractats i coordinats per la Secretaria de Família.

6.6 Desplegament normatiu

Les normes jurídiques per si soles no canvien la realitat social, però són molt importants per fixar els marcs d'actuació.

És per això que, pel que fa a l'elaboració d'actuacions de caràcter normatiu, es proposa impulsar l'aprovació d'una nova llei de suport a les famílies que actualitzi la vigent i concreti els aspectes referits a la famílies nombroses, les famílies en situació de vulnerabilitat i les famílies monoparentals. Aquesta legislació esdevindrà el marc d'ordenació general de les polítiques familiars.

També s'han de definir i posar en marxa els informes d'impacte familiar com un instrument essencial per millorar la governança a favor de la família. La seva importància radica, entre altres factors, en la voluntat de valorar els efectes que les normes legislatives i planificadores del Govern poden tenir en les famílies, considerant sobretot les famílies amb característiques especials per raó de la seva situació econòmica (famílies vulnerables o en situació de pobresa), la seva composició (famílies nombroses i famílies monoparentals) o l'edat i les característiques dels seus membres (menors d'edat, més grans de 65 anys, persones dependents o amb problemes de salut, etc.).

El que es pretén és que, en el moment de la presa de decisions, es compti amb més informació sobre la realitat social des d'una perspectiva familiar, tant per qui elabora les propostes normatives com per qui pren les decisions, amb la voluntat d'actuar enfront de les mesures legislatives que produeixin efectes negatius i resultats contraris als objectius de les polítiques familiars.

6.7 Seguiment i avaluació

Els mecanismes de seguiment i avaluació són el conjunt d'eines que possibiliten conèixer les mesures dutes a terme i rendir-ne comptes, alhora que faciliten la correcció d'allò que no obté els resultats esperats.

A fi de fer-ne un seguiment i una avaluació efectius, és tan important plantejar eines que recullin la informació com identificar què és allò més rellevant a recollir. També és fonamental per fer un bon seguiment analitzar quins mecanismes s'han establert i quin impacte han tingut en la mesura que sigui possible.

Per dur a terme aquesta tasca es crearà un grup de treball dins de l'Observatori Català de la Família que definirà els indicadors per tal de fer un seguiment adequat del compliment de totes les mesures incloses al Pla.

Es proposa l'elaboració d'un informe anual de seguiment del Pla integral de suport a la família. La Secretaria de Família serà l'òrgan responsable d'elaborar-lo a partir de la informació facilitada sobre les accions que s'han dut a terme per tots els òrgans implicats.

6.8 Eixos, reptes, objectius i mesures

El Pla integral de suport a la família recull tots els programes i les actuacions dels departaments de la Generalitat que tenen una incidència en l'àmbit familiar. El Pla s'ha estructurat en tres grans eixos els quals tenen un conjunt de reptes, objectius i mesures per desenvolupar.

Eix 1. Promoció de la família com a estructura social bàsica, així com l'acceptació social de la diversitat familiar

Repte 1. Garantir l'acompanyament, la informació i l'orientació.

Objectiu 1.1. Millorar la informació, l'atenció i el suport a les famílies.

Mesura 1.1.1. Servei d'Atenció a les Famílies (SAF).

Mesura 1.1.2. Espais virtuals amb informació i recursos interessants per a les famílies.

Mesura 1.1.3. Guia de prestacions i serveis a les famílies.

Objectiu 1.2. Donar suport i orientació a les habilitats parentals.

Mesura 1.2.1. Programes de parentalitat positiva.

Mesura 1.2.2. Projectes de formació de pares i mares.

Mesura 1.2.3. Programa d'informació i assessorament per a pares i mares amb fills/es LGTB.

Mesura 1.2.4. Programa per millorar les habilitats educatives de pares i mares amb fills en el circuit de Justícia juvenil.

Objectiu 1.3. Treballar un nou marc legislatiu.

Mesura 1.3.1. Elaboració de l'Avantprojecte de Llei de suport a les famílies.

Mesura 1.3.2. Elaboració de l'Avantprojecte de Llei per a la no-discriminació.

Objectiu 1.4. Visualitzar la perspectiva de família en tota la seva diversitat en les normatives i les polítiques públiques.

Mesura 1.4.1. Mesures per incloure la perspectiva familiar en les polítiques públiques.

Objectiu 1.5. Prevenir les conductes de risc.

Mesura 1.5.1. Accions de formació i sensibilització per a la prevenció de les conductes de risc que afecten la família.

Mesura 1.5.2. Projecte sobre el paper de la família en la prevenció dels riscos en l'ús d'Internet i les xarxes socials.

Repte 2. Afavorir la conciliació de la vida personal, professional i familiar.

Objectiu 2.1. Impulsar la racionalització dels horaris i la conciliació familiar.

Mesura 2.1.1. Accions de sensibilització i promoció de la conciliació familiar.

Mesura 2.1.2. Serveis de guarda i respir per a les famílies per tal de facilitar la conciliació.

Mesura 2.1.3. Programes socioeducatius fora de l'horari escolar.

Mesura 2.1.4. Ludoteques.

Objectiu 2.2. Establir mesures de conciliació professional i familiar.

Mesura 2.2.1. Mesures de conciliació per a les persones que treballen a les administracions públiques.

Objectiu 2.3. Promoure la implicació empresarial en la conciliació familiar.

Mesura 2.3.1. Mesures de foment de la conciliació.

Mesura 2.3.2. Creació del certificat d'empresa familiarment responsable.

Repte 3. Reforçar les polítiques d'habitatge en funció de les necessitats de les famílies.

Objectiu 3.1. Millorar l'accés a l'habitatge de les famílies.

Mesura 3.1.1. Creació d'un marc per afavorir la construcció d'habitatges a un preu assequible.

Mesura 3.1.2. Foment de les borses d'habitatge desocupat per al lloguer social.

Objectiu 3.2. Facilitar que les famílies puguin mantenir-se en el seu habitatge.

Mesura 3.2.1. Mesures per afavorir el manteniment de les famílies en el seu habitatge de lloguer.

Mesura 3.2.2. Mesures per evitar la pèrdua d'habitatge propi de les famílies.

Repte 4. Incrementar la participació de les famílies en el procés educatiu dels seus fills i filles.

Objectiu 4.1. Dotar la comunitat educativa d'eines per incrementar la participació de les famílies.

Mesura 4.1.1. Eines per als centres educatius que ofereixin informació i promoguin la implicació de les famílies en els processos educatius dels seus fills/es i la participació en el centre.

Mesura 4.1.2. Suport a les associacions de pares i mares d'alumnes.

Mesura 4.1.3. Accions de sensibilització sobre el sexisme en les joguines.

Repte 5. Reforçar les polítiques que donen suport a les famílies amb persones amb problemes de salut o dependents.

Objectiu 5.1. Oferir suport a les famílies amb un membre amb problemes de salut.

Mesura 5.1.1. Serveis d'atenció a famílies amb un membre malalt.

Objectiu 5.2. Cuidar els cuidadors.

Mesura 5.2.1. Programa d'atenció i suport emocional professionalitzat per a les famílies/ persones cuidadores.

Mesura 5.2.2. Programa per facilitar a les famílies cuidadores un temps de respir.

Objectiu 5.3. Atendre els infants amb problemes de salut o altres dificultats i oferir suport a les seves famílies.

Mesura 5.3.1. Serveis d'atenció precoç per a infants fins als 6 anys amb trastorns del desenvolupament.

Mesura 5.3.2. Ajuts d'atenció domiciliària a causa d'una malaltia dels infants i adolescents per la qual no poden assistir a classe.

Objectiu 5.4. Facilitar suport als treballadors públics i als seus familiars.

Mesura 5.4.1. Mesures destinades a familiars de personal de la Generalitat per facilitar l'atenció a familiars en situació de dependència i/o problemes de salut mental.

Repte 6. Promoure el lleure i el temps compartit en família.

Objectiu 6.1. Impulsar activitats de lleure en família.

Mesura 6.1.1. Programes que promouen el temps de lleure compartit.

Mesura 6.1.2. Promoció de destinacions de turisme familiar.

Objectiu 6.2. Fomentar l'accés a les famílies amb infants a les activitats culturals.

Mesura 6.2.1. Programacions culturals adreçades als públics familiars.

Repte 7. Fomentar deduccions fiscals i beneficis en taxes i preus.

Objectiu 7.1. Promoure deduccions fiscals i beneficis en taxes i preus a les famílies nombroses i a les famílies monoparentals.

Mesura 7.1.1. Reconèixer la condició de família nombrosa o de família monoparental.

Mesura 7.1.2. Promoció de la Xarxa d'avantatges per a famílies nombroses i famílies monoparentals.

Objectiu 7.2. Fomentar deduccions fiscals a les famílies.

Mesura 7.2.1. Deduccions en el tram autonòmic de l'impost sobre la renda de les persones físiques.

Mesura 7.2.2. Increment en les quanties de les reduccions en funció del parentiu en l'impost sobre successions i donacions.

Mesura 7.2.3. Aplicació de tipus impositiu en funció de la composició familiar en l'impost sobre transmissions patrimonials i actes jurídics documentals.

Objectiu 7.3. Establir beneficis en les taxes i els preus públics.

Mesura 7.3.1. Beneficis per a les famílies monoparentals i nombroses en el preu del transport públic de viatges per carretera i ferrocarril.

Mesura 7.3.2. Promoció de condicions especials d'accés a la formació, béns educatius, culturals, esportius i de lleure en funció de les característiques familiars.

Eix 2. Suport a la maternitat i acompanyament a la família en moments de canvi en el seu cicle vital

Repte 8. Donar suport a la maternitat i a la família que es forma.

Objectiu 8.1. Garantir la informació, la formació i l'acompanyament a la família que es forma.

Mesura 8.1.1. Programa d'informació a les famílies quan s'esdevenen naixements o adopcions.

Mesura 8.1.2. Programa d'atenció a les famílies adoptives.

Mesura 8.1.3. Programa de suport a adolescents embarassades.

Mesura 8.1.4. Suport als espais maternoinfantils.

Objectiu 8.2. Millorar i ampliar els serveis de suport a l'educació i la cura de la petita infància i adequar-los a les necessitats familiars.

Mesura 8.2.1. Projecte d'espais familiars.

Mesura 8.2.2. Prestacions i ajudes econòmiques adreçades a les famílies amb infants de 0 a 3 anys.

Repte 9. Oferir acompanyament en les situacions de noves incorporacions a la família.

Objectiu 9.1. Garantir el suport a les famílies acollidores.

Mesura 9.1.1. Programa "Famílies acollidores".

Objectiu 9.2. Promoure que els infants visquin amb les famílies biològiques sempre que sigui possible.

Mesura 9.2.1. Projecte d'acompanyament terapèutic a infants i adolescents en el retorn a les seves llars.

Mesura 9.2.2. Programa per garantir que els infants susceptibles de la mesura d'acolliment puguin ser acollits per la seva família extensa i assegurar-ne l'èxit.

Repte 10. Donar suport i atenció especialitzada a les famílies

Objectiu 10.1. Garantir el suport i l'orientació a les famílies en situacions específiques.

Mesura 10.1.1. Servei d'atenció a les famílies especialitzat (SAFE).

Objectiu 10.2. Promoure el suport a les famílies en situació de ruptura familiar.

Mesura 10.2.1. Fons de garantia de pensions i prestacions.

Mesura 10.2.2. Serveis tècnics del Punt de trobada.

Mesura 10.2.3. Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya.

Mesura 10.2.4. Atenció a les famílies durant els processos judicials previs al compliment de la mesura judicial.

Mesura 10.2.5. Suport a les famílies de menors i joves que estan en mesures judicials de medi obert.

Mesura 10.2.6. Programa de reforç en l'entorn familiar dels menors i joves amb mesures judicials d'internament.

Objectiu 10.3. Donar suport i acompanyament a les famílies en moments de canvi en el context cultural.

Mesura 10.3.1. Programa d'acompanyament a les persones reagrupades.

Mesura 10.3.2. Programa de reagrupament i treball.

Mesura 10.3.3. Suport i acompanyament a les unitats familiars en les zones rurals i agràries.

Mesura 10.3.4. Difusió dels drets de llibertat religiosa en el procés d'acollida de les persones immigrades.

Repte 11. Fomentar la participació de la gent gran activa i augmentar les relacions intergeneracionals.

Objectiu 11.1. Fomentar la participació de la gent gran activa.

Mesura 11.1.1. Programes de preparació de la jubilació.

Mesura 11.1.2. Formació continuada a la gent gran.

Mesura 11.1.3. Programa de turisme adaptat a les necessitats de la gent gran

Mesura 11.1.4. Voluntariat de la gent gran activa.

Mesura 11.1.5. Programes d'envelliment actiu i productiu.

Objectiu 11.2. Promoure les relacions intergeneracionals.

Mesura 11.2.1. Tallers intergeneracionals.

Mesura 11.2.2. Accions de difusió i promoció de les relacions intergeneracionals.

Eix 3. Suport a les famílies en situacions de vulnerabilitat

Repte 12. Millorar la protecció de les famílies en situació de pobresa i exclusió social o en risc de caure-hi.

Objectiu 12.1. Oferir respostes integrals.

Mesura 12.1.1. Suport a les famílies de l'alumnat en situació de risc.

Mesura 12.1.2. Suport a entitats que treballen amb dones en risc de pobresa i exclusió social i els seus fills i filles o altres familiars dependents.

Mesura 12.1.3. Adequació de la RMI a les necessitats derivades del context socioeconòmic actual.

Mesura 12.1.4. Serveis de prevenció i atenció a les persones en situació de risc o exclusió social.

Mesura 12.1.5. Suport a les entitats religioses que duen a terme actuacions de suport a la família.

Mesura 12.1.6. Serveis socials bàsics.

Repte 13. Prevenir i atendre les situacions de violència que es produeixen en el marc de la família.

Objectiu 13.1. Prevenir i atendre les situacions de maltractament i de violència masclista en l'àmbit familiar.

Mesura 13.1.1. Programa de prevenció i valoració del risc.

Mesura 13.1.2. Serveis d'intervenció especialitzada.

Mesura 13.1.3. Serveis d'acolliment i recuperació i substitutoris de la llar.

Mesura 13.1.4. Sistemes de resposta urgent per a dones que estan en situació de violència i els seus fills i filles.

Mesura 13.1.5. Indemnització econòmica per a dones víctimes de violència masclista i per als seus fills i filles.

Mesura 13.1.6. Suport a entitats que desenvolupen programes de lluita contra els maltractaments, la violència masclista i la violència familiar.

Objectiu 13.2. Prevenir i atendre les situacions de maltractament infantil.

Mesura 13.2.1. Equips d'atenció a la infància i l'adolescència.

Mesura 13.2.2. Programa de tractament especialitzat de suport a les famílies.

Objectiu 13.3. Prevenir i atendre les situacions de violència en gent gran.

Mesura 13.3.1. Programa de prevenció i lluita contra els maltractaments de la gent gran.

